

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМД-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

(підпис)

Найдьон Анатолій Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(підпис)

Болдова Антоніна Андріївна, к.пед.н., доцент, доцент кафедри

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від « 16 » 01 2025 № 11

Завідувач кафедри

(підпис)

Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 6 03.02.2025р. [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 30.01.2025р. [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 95 (відмінно) 03.02.2025р. [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Тришостка Л.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
[підпис] Турчавська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] Оршико С.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)
[підпис] Тимоха О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		03.02.2025р. Терешківська О.І. Онишко С.В. Клюжка О.В. Чурицька І.І. Виндєва Н.А. Тришестка Л.О.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	95		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 45 балів.

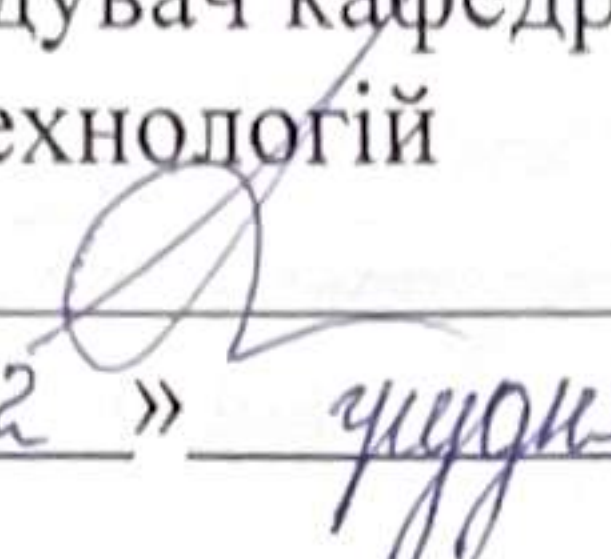
ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
95	A	5 (відмінно)	03.02.2025р.	Терешківська О.І. Онишко С.В. Клюжка О.В. Чурицька І.І. Тришестка Л.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
 Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
« 12 » чудня 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)

здобувачу вищої освіти

Найдьон Анатолій Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)

«Банківські послуги в умовах розвитку фінансових технологій»

Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732

2. Строк здачі закінченої роботи - 30.10.2024.

3. Мета роботи - формування теоретико-методичного підґрунтя банківських послуг та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх подальшої реалізації в умовах розвитку фінансових технологій.

Об'єкт дослідження - банківські послуг в умовах розвитку фінансових технологій.

Предмет дослідження - теоретико-методичні засади та практичні аспекти реалізації фінансових послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Орієнтована база дослідження - офіційні дані Національного банку України, а також аналітичні дані Української асоціації фінансових технологій та інноваційних компаній.

4. Вихідні дані до роботи - офіційні дані Національного банку України, а також аналітичні дані Української асоціації фінансових технологій та інноваційних компаній.

5. Перелік графічного матеріалу - 3 таблиці, 16 рисунків.

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

1. Теоретико-методичні аспекти банківських послуг і фінансових технологій:

сутність і специфічні особливості банківських послуг; фінансові технології як нова форма трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг.

2. Трансформаційні процеси на ринку банківських послуг в Україні під впливом

фінансових технологій:

особливості розвитку та державного регулювання банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій; фінансові технології як драйвер цифрової трансформації на ринку банківських послуг.

3. Перспективи розвитку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10.2024р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	30.12.2024р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12.2024р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	10.01.2025р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	12.12.2024р.
7	ЗАХИСТ	03. 02.2025 р.	03.02.2025р.

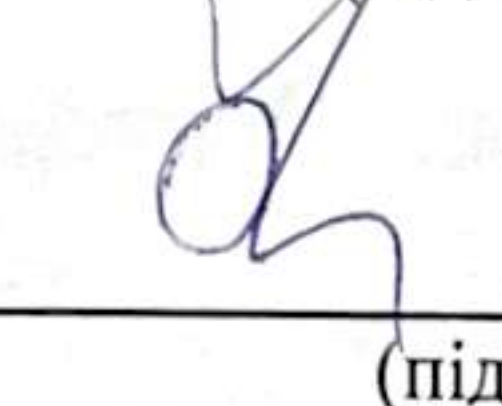
8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис)

Коваленко Ю.М.
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Чуницька І.І.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

Найдьон А.О.
(прізвище, ініціали)

ВІДГУК
керівника випускної кваліфікаційної роботи на тему
«Банківські послуги в умовах розвитку фінансових технологій»
Найдьона Анатолія Олеговича

На ринку банківських послуг фінансові технології сприяють впровадженню цифрових сервісів у діяльність банків: від взаємодії між учасниками ринку до банківського бізнесу, перехід банківської діяльності з реального у віртуальний світ. Фінансовим технологіям сприяють кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, хмарні обчислення; квантові технології; технології ідентифікації, блокчейн та ін. Фінансові технології на ринку банківських послуг означають інтеграцію цих технологій у банківську діяльність. Така інтеграція сприяє змінам у поведінці учасників ринку банківських послуг, працівників банків і їх клієнтів, досягненню економічних й соціальних завдань більш швидко та якісно. Тому очевидно є актуальність проведеного дослідження.

Робота містить три розділи. Під час їх виконання було визначено сутність та специфічні особливості банківських послуг; досліджено підвалини фінансових технологій як новітньої форми трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг; проаналізовано сучасні особливості розвитку і державного регулювання ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні; висвітлено тренди фінтеху як драйверу трансформацій ринку банківських послуг в Україні та визначено перспективи реалізації банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Здобувач виконував дослідження згідно графіку. Робота виконана самостійно, в повному обсязі у відповідності до чинних вимог, рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ Болдова А.А.

Висновок кафедри про випускню кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Найдьона А.О. після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, № 10 від « 10 » чудни 2024 р. допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Григорівська О.І.
(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового університету
Найдьона Анатолія Олеговича
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Управління фінансовою та страховою
діяльністю»
на тему: «Банківські послуги в умовах розвитку фінансових
технологій»
Керівник роботи – Болдова А.А.

Кваліфікаційна робота студента Найдьон А.О. виконана на реальних даних та за своїм змістом відповідає завданню кафедри.

Трансформаційні тренди на глобальних ринках банківських послуг останніми роками було реалізовано здебільшого під впливом світової фінансової кризи 2007 – 2008 років, а також розвитку цифрових екосистем, у тому числі і фінансових технологій. Наслідки таких трансформацій на ринку банківських послуг країн світу спонукали до перегляду нормативного регулювання цього ринку в цілому.

Питання подальшого регулювання та розвитку ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в економіках країн світу залишаються невирішеними, що викликає активну академічну та політичну дискусію, а також формування нової фінансової культури на ринку. Динамічний розвиток фінансових технологій суттєво активізував доцільність підвищення цифрової та фінансової грамотності населення, зміни їхньої поведінки на ринку банківських послуг.

Метою кваліфікаційної роботи є формування теоретико-методичного підґрунтя банківських послуг та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх подальшої реалізації в умовах розвитку фінансових технологій.

У першому розділі кваліфікаційної роботи, теоретико-методологічному, автором розкрито сутність та специфічні особливості банківських послуг та фінансові технології як новітня форма трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг.

У другому розділі кваліфікаційної роботи, дослідницько-аналітичному, проаналізовано особливості розвитку та державного регулювання банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій а також фінансові технології як драйвер цифрових трансформацій ринку банківських послуг.

Третій розділ кваліфікаційної роботи, що є проектно-рекомендаційним, досліджені перспективи реалізації банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

У переважній кількості досліджень фінансових технологій на ринку банківських послуг попередніх років розглядаються здебільшого концепції цифрових банківських трансформацій і електронний банкінг. І оскільки

населення переходить на цифровий сервіс, а банки розширили можливості електронної комерції, дедалі більше набувають розвитку банківські електронні безконтактні рішення.

На основі проведеного дослідження можна констатувати, що здобувач демонструє достатньо глибокі знання та практичні навички в галузі надання банківських послуг в умовах сучасних глобальних викликів. Робота є актуальною та практично значущою.

Загалом, представлена кваліфікаційна робота здобувача Найдьон А.О. виконана на достатньо високому рівні, ґрунтується на теоретичних знаннях і практичних навичках, добре структурована, має завершений вигляд та практичну цінність. Запропоновані рекомендації можуть знайти практичне застосування.

Кваліфікаційна робота здобувача Найдьон А. заслуговує на оцінку «100» та рекомендується до захисту в ЕК.

Рецензент
начальник бюджетно-фінансового відділу
виконавчого комітету
Козельщинської селищної ради

В.М.Виставний

АНОТАЦІЯ

БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Метою роботи є формування теоретико-методичного підґрунтя банківських послуг та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх подальшої реалізації в умовах розвитку фінансових технологій.

Завданнями роботи є: визначити сутність та специфічні особливості банківських послуг; дослідити підвалини фінансових технологій як новітньої форми трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг; проаналізувати сучасні особливості розвитку і державного регулювання ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні; висвітлити тренди фінтеху як драйверу трансформацій ринку банківських послуг в Україні; визначити перспективи реалізації банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Об'єкт дослідження – банківські послуг в умовах розвитку фінансових технологій.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти реалізації фінансових послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Базою досліджень є офіційні дані Національного банку України, а також аналітичні дані Української асоціації фінтех та інноваційних компаній.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, що можуть бути використані у роботі учасників ринку банківських послуг як провайдерів фінансових технологій.

Одержані результати можуть бути впроваджені у банківську діяльність, а також використані у виробленні підходів щодо подальших трансформацій ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій.

Кваліфікаційна робота містить 65 сторінок, 3 таблиці, 16 рисунків, список використаних джерел із 70 найменувань, 9 додатків.

Ключові слова: банківські послуги, ринок банківських послуг, банки, цифровізація, фінансові технології, необанки.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 – 2024 рр.

Рік захисту роботи – 2025 р.

ABSTRACT

BANKING SERVICES IN THE CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL TECHNOLOGIES

The purpose of the work is to form a theoretical and methodological basis for banking services and substantiate practical recommendations for their further implementation in the conditions of the development of financial technologies.

The objectives of the work are: to determine the essence and specific features of banking services; to investigate the foundations of financial technologies as a new form of transformation of economic relations in the banking services market; to analyze the modern features of the development and state regulation of the banking services market in the conditions of the development of financial technologies in Ukraine; to highlight the trends of fintech as a driver of transformations in the banking services market in Ukraine; to determine the prospects for the implementation of banking services in the conditions of the development of financial technologies in Ukraine.

The object of the study is banking services in the conditions of the development of financial technologies.

The subject of the study is theoretical and methodological principles and practical aspects of the implementation of financial services in the conditions of the development of financial technologies in Ukraine.

The research base is the official data of the National Bank of Ukraine, as well as analytical data of the Ukrainian Association of Fintech and Innovation Companies.

Based on the results of the study, conclusions and recommendations were formulated that can be used in the work of participants in the banking services market as providers of financial technologies.

The results obtained can be implemented in banking activities, as well as used in developing approaches to further transformation of the banking services market in the context of the development of financial technologies.

The qualification work contains 65 pages, 3 tables, 16 figures, a list of sources used with 70 names, 9 appendices.

Keywords: banking services, banking services market, banks, digitalization, financial technologies, neobanks.

Year of qualification work – 2023–2024.

Year of work defense – 2025.

БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ І ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	6
1.1. Сутність та специфічні особливості банківських послуг	6
1.2. Фінансові технології як нова форма трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг	13
РОЗДІЛ 2 ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ....	22
2.1. Особливості розвитку та державного регулювання банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій	22
2.2. Фінансові технології як драйвер цифрових трансформацій на ринку банківських послуг	32
РОЗДІЛ 3	40
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	40
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформаційні тренди на глобальних ринках банківських послуг останніми роками було реалізовано здебільшого під впливом світової фінансової кризи 2007 – 2008 років, а також розвитку цифрових екосистем, у тому числі і фінансових технологій. Наслідки таких трансформацій на ринку банківських послуг країн світу спонукали до перегляду нормативного регулювання цього ринку в цілому. Також було зроблено висновки, що ринки банківських послуг повинні базуватись на базових принципах, які пропонуються передовими науковими колами, а також практиками у сфері фінансових технологій.

Питання подальшого регулювання та розвитку ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в економіках країн світу залишаються невирішеними, що викликає активну академічну та політичну дискусію. Динамічний розвиток фінансових технологій суттєво активізував доцільність підвищення цифрової та фінансової грамотності населення, зміни їхньої поведінки на ринку банківських послуг.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Питання, які присвячено дослідженню ринку банківських послуг і притаманних йому трансформаційних процесів, стали предметом досліджень вітчизняних вчених, серед яких Р. Беззуб, Р. Безпалий, Т. Гуліма, Ж. Довгань, І. Касян, В. Коваленко, Ю. Коваленко, О. Колодізєв і О. Лозинська, Н. Краус, О. Кузьменко і В. Овчаренко, С. Полях, С. Реверчук і Л. Творидло, А. Семеног і С. Цирулік, Н. Ткачук, І. Школьник та інші. З-поміж зарубіжних дослідників ринку банківських послуг і фінансових технологій можна виділити таких, як М. МакКеффі, А.Шифф, Ч. Тейлор, К. Вілсон, Е. Холтінен, М. Амстад та інші.

Метою дослідження є формування теоретико-методичного підґрунтя банківських послуг та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх подальшої реалізації в умовах розвитку фінансових технологій.

Основними завдання дослідження є:

- визначити сутність та специфічні особливості банківських послуг;

- дослідити підвалини фінансових технологій як новітньої форми трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг;
- проаналізувати сучасні особливості розвитку і державного регулювання ринку банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні;
- висвітлити тренди фінтеху як драйверу трансформацій ринку банківських послуг в Україні;
- визначити перспективи реалізації банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Об'єкт дослідження – банківські послуг в умовах розвитку фінтеху.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти реалізації фінансових послуг в умовах розвитку фінансових технологій в Україні.

Методи дослідження У процесі дослідження використовувалась відповідні методи і прийоми наукового пізнання, зокрема: загальнонаукові (діалектичний, історичний, логічний, системний аналізу тощо); спеціальні (документальний аналіз, порівняльно-правовий, статистичний тощо). Історико-правові методи дозволили встановити передумови виникнення та становлення феномену фінансових технологій, особливості їх розвитку на ринках банківських послуг. Логіко-семантичний метод було використано для формування понятійно-категоріального апарату у сфері банківських послуг і фінансових технологій. Абстрактно-логічний метод було застосовано при розробленні напрямків подальшого розвитку ринку банківських послуг під впливом фінансових технологій.

Базою досліджень є офіційні дані Національного банку України (далі – НБУ), а також аналітичні дані Української асоціації фінансових технологій та інноваційних компаній.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження апробовані на X Міжнародній науково-практичній конференції "Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти", опубліковано тези на тему «Роль кредитів міжнародних фінансових організацій в економіці України в сучасних умовах».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ І ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність та специфічні особливості банківських послуг

Банк акумулює тимчасово вільні фінансові ресурси клієнтів і надають їх у тимчасове користування як позики (кредити) і слугує посередником у взаєморозрахунках між компаніями, установами і окремими особами. Усе це регламентовано у банківському законодавстві.

У Законі України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III не визначено поняття «банківські послуги» і «банківські операції», проте перелік банківських послуг знаходимо у ст. 47 цього Закону:

- 1) «залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від юридичних і фізичних осіб;
- 2) відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання;
- 3) послуги з кредитування та розміщення залучених на рахунки коштів та банківських металів на власний ризик» [32].

Міжнародна класифікація видів діяльності банків запропонована Базельським Комітетом з банківського нагляду (Basel Committee on Banking Supervision), де виділено три види діяльності банків. Відповідні підходи розкрито і у Методичних рекомендаціях НБУ щодо організації процесу формування управлінської звітності у банках, де вона включає:

- «комерційну діяльність (залучення та розміщення коштів, надання послуг з обслуговування);
- торгівельну діяльність (з придбання або створення активів і пасивів з метою продажу);
- діяльність з управління активами па пасивами (інвестиційна та фінансова діяльності банку, діяльність з управління активами і пасивами з метою підтримання ліквідності, оптимізації ризиків)» [37].

Великий перелік банківських послуг був наведений Світовою організацією

торгівлі (далі – СОТ) в 1995 р. в тексті Генеральної угоди з торгівлі послугами (далі – ГАТС), де до вже наведених вище банківських послуг включено «фінансовий лізинг, послуги з оплати та переказу коштів, послуги з надання гарантій та поручительства, участь в емісії цінних паперів, брокерські послуги на грошовому ринку, управління активами, інвестиціями, пенсійним фондом, опікунське зберігання, депозитарні та трастові послуги, розрахунково-клірингові послуги, надання та передачу фінансової інформації, обробку фінансових даних постачальників інших фінансових послуг, консультативні, посередницькі та інші допоміжні фінансові послуги по всіх зазначених вище видах діяльності» [67; 51]. Можна зробити висновок, що визначення банківських послуг базується на широкому спектрі різних банківських операцій, що охоплює відповідну класифікацію у СОТ. Українське ж законодавство враховує цей перелік частково, що наочно видно у Законі України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III.

У Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 № 1953-IX розкривається сутність будь-якої фінансової послуги і визначено її як «операцію з фінансовими активами в інтересах третіх осіб, здійснену для отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів» [40]. У цьому Законі чітко визначено, що банківські послуги відносять до фінансових послуг.

Оскільки банківські послуги є складовою ринку фінансових послуг, які є операціями з різними фінансовими активами, то це також корелює з підходами науковців щодо ринку фінансових послуг [57, С. 76; 15, С. 69]. Для прикладу, Ю. Коваленко зазначає, що «послуга може бути операцією з метою задоволення споживчого попиту і являє собою діяльність, що надається однією особою іншій, формальну дію або процес здійснення, що не обов’язково приносить задоволення потреби (тобто, операція не завжди є послугою)» [15]. Авторка також аргументує, що фінансовий продукт може бути пакетом фінансових послуг й інструментів, що пропонуються як товар [15 с. 69].

За переліком ГАТС, банківські установи можуть провадити діяльність на

ринку цінних паперів, зокрема брокерську діяльність із торгівлі цінними паперами (купівля-продаж цінних паперів як на біржовому, так і на позабіржовому ринку), депозитарне обслуговування, а також консультації. Для цього банківські установи мають одержати дозвіл НБУ або ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР). У Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV [39] регламентовано повноваження НКЦПФР, а також виокремлено для банків депозитарну, торговельну, клірингову діяльність і андеррайтинг.

Облік операцій щодо купівлі-продажу банківських металів на міжбанківських валютних ринках ведеться подібно обліку операцій із купівлі-продажу іноземної валюти. Облік операцій з банківськими металами базується на використанні щоденних офіційних (облікових) курсів банківських металів, що установлені НБУ [25].

Визначимо коло учасників ринку банківських послуг і доведемо той факт, що спектр учасників цього ринку зростає із розвитком новітніх технологій. Критичний огляд економічної літератури та чинного законодавства України у сфері банківських послуг виявив певні протиріччя в описі не тільки сутності ринку банківських послуг, а й складу його учасників. Так, Закон України «Про банки і банківську діяльність» [32] подано не весь перелік регуляторів ринку банківських послуг, адже окрім НБУ регулювання можуть здійснювати і Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, НКЦПФР, а також органи виконавчої влади, зокрема Антимонопольний комітет і Міністерство фінансів України (далі – МФУ). Так, через МФУ на ринку банківських послуг провадиться управління корпоративними правами держави у державних банках й реформування банківського сектору держави. З урахуванням того, що частка держави на ринку банківських послуг останні 5 років становить близько 50% [53], можна дійти висновку, що МФУ теж є регулятором ринку банківських послуг (особливо, в частині державного сектору). Фонд гарантування вкладів фізичних осіб може управляти фінансовими активами неплатоспроможних банків і повертати вклади

фізичних осіб тощо. Отже, ці регулятори є регуляторами ринку банківських послуг України [52].

На ринку банківських послуг працюють не лише банки й інші фінансові інститути (продавці), а і покупці цих послуг. У Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» визначено, що споживач фінансових послуг – «фізична особа, яка отримує або має намір отримати фінансову послугу для задоволення особистих потреб, не пов'язаних із підприємницькою, незалежною професійною діяльністю», а клієнтом може бути «фізична особа (у тому числі споживач фінансових послуг), фізична особа - підприємець або юридична особа, яка отримує або має намір отримати фінансову послугу» [40]. Отже, покупці банківських послуг і металів – це фізичні і юридичні особи, органи державної влади й управління, які одержують банківські послуги, а споживачі – лише фізичні особи.

Перелік учасників ринку банківських послуг можна знайти у Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»: «учасники ринку фінансових послуг – особи, які відповідно до закону мають право надавати фінансові послуги на території України; особи, які провадять діяльність з надання посередницьких послуг на ринках фінансових послуг; об'єднання фінансових установ, включені до реєстру саморегульованих організацій, що ведеться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг; клієнти. Законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг можуть визначатися інші учасники ринків фінансових послуг» [40]. Водночас, Е.Шірінян вважає доцільним розширення учасників ринку банківських послуг представниками органів регулювання і нагляду, що зазначені вище, адже вони застосовують наглядові і регулятивні повноваження (штрафи, санкції тощо), а можуть надавати окремі банківські послуги відповідно до переліку ГАТС, затверджувати нормативи, що обов'язкові до виконання банківському установами [51]. Наприклад, НБУ, як банк банків, пропонує та здійснює операції у системі електронних платежів і сфері розрахунково-касових операцій компаній, організацій і банків, зокрема: відкриття; обслуговування; закриття

кореспондентських рахунків; продаж депозитних сертифікатів; операції з державними цінними паперами; встановлення облікової ставки; здійснення кредитування банків через рефінансування; тощо. Усе це впливає на формування ставки по депозитним і кредитним програмам банків, а також поведінку клієнтів цих банків. У такий спосіб НБУ стабілізує економічні відносини та стає активним учасником ринку банківських послуг.

«На відміну від НБУ, «неактивними» або опосередкованими учасниками ринку (а не банківських послуг) можна вважати регуляторів (МФУ, НКФРЦП, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Антимонопольний комітет), оскільки останні не пропонують безпосередньо банківських послуг клієнтам, однак є суб'єктами ринку і елементами інфраструктури РБП, що суттєво впливають на кількість і якість банківських послуг» [51, С. 35].

Із метою укріплення конкурентних позицій на фінансовому ринку може відбуватись процес реорганізації або об'єднання банків у групи або корпорації. Приміром, із метою концентрації капіталів, підвищення платоспроможності і координації своєї діяльності вони можуть стати акціонерами і засновниками банківської корпорації і створити холдингову групу з материнським банком (понад 50% акціонерного капіталу групи).

Щодо саморегулівних організацій, які включені в окремі НБУ і НКЦПФР, то варто зауважити, що банківські установи можуть створювати неприбуткові професійні спілки, об'єднання та асоціації. Так, в 1993 р. була створена Асоціація українських банків, а у 2011 р. – Незалежну асоціацію банків України, яка стала новим саморегулівним професійним об'єднанням банків.

НБУ має також повноваження і на захист прав споживачів банківських послуг. Він впливає на поведінку банківських і небанківських фінансових установ щодо їхніх клієнтів. Тож клієнти перших можуть звернутись до НБУ у разі порушення своїх прав. Водночас, на ринку банківських послуг може бути створене незалежне об'єднання споживачів банківських послуг, або клієнтів. Так у 2012 р. була створена Всеукраїнська громадська організація «Асоціація захисту прав споживачів банківських та страхових послуг» [5]. На законодавчому рівні

ці питання висвітлено у законах України «Про захист прав споживачів» [34] і «Про споживче кредитування» [35].

У сучасних ринкових умовах поряд із продавцем послуги і кінцевим покупцем на ринку банківських послуг можуть здійснювати свою господарську діяльність і посередники – інші учасники ринку. Страхові компанії України, наприклад, можуть пропонувати клієнтам страхування життя та надавати кредити своїм клієнтам, розміщувати страхові резерви на депозитних рахунках банків й інвестувати в економіку країни) [38]. Тож коло учасників ринку банківських послуг розширюється, а це слід врахувати. У цілому до фінансових посередників на ринку банківських послуг можна віднести також страхові компанії, інститути спільного інвестування, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, ломбарди, лізингові компанії та інші [70].

Цей підхід щодо переліку учасників ринку банківських послуг практично збігається з систематизацією, яку надає Ю. Коваленко за аналізу фінансових корпорацій на ринку цінних паперів із позицій депозитних і недепозитних фінансових посередників [17, С. 122]. На думку Е. Шіріняна, «потребує додаткового уточнення позиція щодо переліку осіб, які провадять діяльність з надання посередницьких послуг на ринках фінансових послуг і ринку банківських послуг безпосередньо. Відповідними посередниками можуть бути не лише спеціалізовані небанківські фінансові установи-посередники, а й провайдери банківських послуг, приміром, фінтех-компанії. Роль останніх значно зростає у зв'язку з потребою в зручному онлайн-доступі до фінансових послуг і операцій без використання банків. Фінтех-компанії пропонують «розумні» онлайн-сервіси, що надають технології для банківського та корпоративного фінансування, ринків капіталу, страхування» [51, С. 40]. Для прикладу, останні роки поширюється кредитування фізичних осіб P2P (особа - особа), сервіси і кредитування бізнесу P2B (людина - бізнес) та B2B-сервіси (бізнес - бізнес). Тут позичальники одержують кошти вже не від банків, а напряду від інвесторів через інтернет-майданчики, де є система перевірки кредитоспроможності позичальника. Такі кредити переважно надаються без

певної застави. Зазвичай позичальники встановлюють рівні ставок, за якими вони погоджуються взяти кредити, а потенційні кредитори пропонують грошові ресурси. Інший приклад – збір грошових коштів без участі банку – краудфандінг, де фізичні особи через інтернет-майданчику об'єднують грошові кошти задля фінансування стартапу або вкладення у соціальні проекти і кампанії [3, С. 74]. Українські банківські установи вже почали створювати подібні сервіси: у 2016 р. «Приватбанк» запропонував сервіси фінансування підприємницьких структур «КУБ» на основі P2B-кредитування.

Важливі учасники інфраструктури банківської системи – організатори торгівлі, або біржі, які слугують торгівельними платформами для торгівлі цінними паперами, валютою і товарами [26]. Біржі не пропонують банківські послуги безпосередньо, але вони є суб'єктами ринку, які дозволяють провадити торгівлю валютою, дорогоцінними металами, цінними паперами і пропонувати брокерські послуги. Якщо умовно розділити всіх учасників ринку банківських послуг на активних і пасивних постачальників та провайдерів банківських послуг, то ці біржі є пасивними фінансовими посередниками, або провайдерами банківських послуг. У такий спосіб пасивним учасником ринку можна вважати саморегулівні об'єднання банків (зокрема професійні спілки) і спілки споживачів банківських послуг, оскільки спілки є неприбутковими і не можуть пропонувати банківські послуги.

Отже провайдери різних банківських послуг стали конкурентами для основних постачальників банківських послуг і повноцінними учасниками ринку банківських послуг. Так, за даними НБУ, в 2022 р. ТОВ NovaPay, яке є фінансовою компанією, створеною ТОВ «НОВА ПОШТА», одержало чистий прибуток у 2,4 млрд грн, а обсяг грошових переказів становив 168 млрд грн, або близько 46 % ринку [29].

Усі аргументи вимагають уточнення і новітніх підходів щодо визначення складу учасників ринку банківських послуг. Так, Е. Шірінян [51] це систематизував з урахуванням нинішніх реалій і подав новий підхід, який, на відміну від усталеного, дозволив розширити коло учасників, розмежувати

основних і неосновних учасників ринку банківських послуг, об'єднати банківські установи з наведеними вище регуляторами й іншими учасниками ринку, що є важливим у ринкових умовах (рис. 1.1). Такий умовний поділ на основних та неосновних учасників ринку визначений обсягами (часткою) певних операцій на ринку банківських послуг України.

Рис. 1.1. Учасники ринку банківських послуг України [51, С. 68]

«Резюмуючи результати проведеного дослідження і систематизації підходів, вважаємо, що сучасне розуміння сутності ринку фінансових послуг є багатограним і має спиратись на сучасні тенденції та поведінкові аспекти. Доцільно було б розширити розуміння поняття «ринок банківських послуг» до наступного визначення, згідно з яким ринок банківських послуг є відкритим економічним середовищем з характерними ознаками і, водночас, являє собою частину ринку фінансових послуг» [51, С. 69].

1.2. Фінансові технології як нова форма трансформації економічних відносин на ринку банківських послуг

Як провідна тенденція сучасності фінансові технології торкаються усіх сфер економічної діяльності й життя суспільств. При цьому як тренд розвитку міжнародної економічної системи вони по-різному впливають на різні сфери.

Так, міністром цифрової трансформації М. Федоровим зазначається, що «фінансові технології є важливими для економіки України, адже дозволять збільшити кількість нових робочих місць і досягти мінімум 4 % додаткового зростання ВВП на рік. Відкриття нових сегментів і галузей прискорить розвиток промисловості та бізнесу. Для українців фінансові технології означають повний доступ до цифрової інфраструктури та якісних державних і соціальних послуг» [23].

Щодо цифровізації, то Український інститут майбутнього визначає її як «впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібербіологічні та кіберфізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн)» [47]. На ринку банківських послуг фінтех включає імплементацію цифрових технологій у банківську діяльність: від взаємодій між учасниками банківського ринку до фінансових технологій, перехід банківської діяльності із реального світу у віртуальний світ (онлайн).

Фінансові технології на ринку банківських послуг включають: роботизацію та кіберсистеми; великі дані; штучний інтелект; хмарні й туманні обчислення; бездокументарні технології; біометричні та квантові технології; блокчейн; технології ідентифікації тощо (перелік постійно зростає). Ключові технології цифрових трансформацій і фінтеху наведено на рис. 1.2.

Цифровізація має великі переваги для розвитку економіки, у тому числі і ринку банківських послуг. Зокрема її потенціал неодноразово підкреслювався у доповідях Організація економічного співробітництва та розвитку (далі –ОЕСР) [66]. Сучасні інтелектуальні програми, технології і фінансові інновації в цифровому суспільстві суттєво підвищують якість банківських послуг, що надаються, і допомагають вирішити проблеми банківського сервісу.

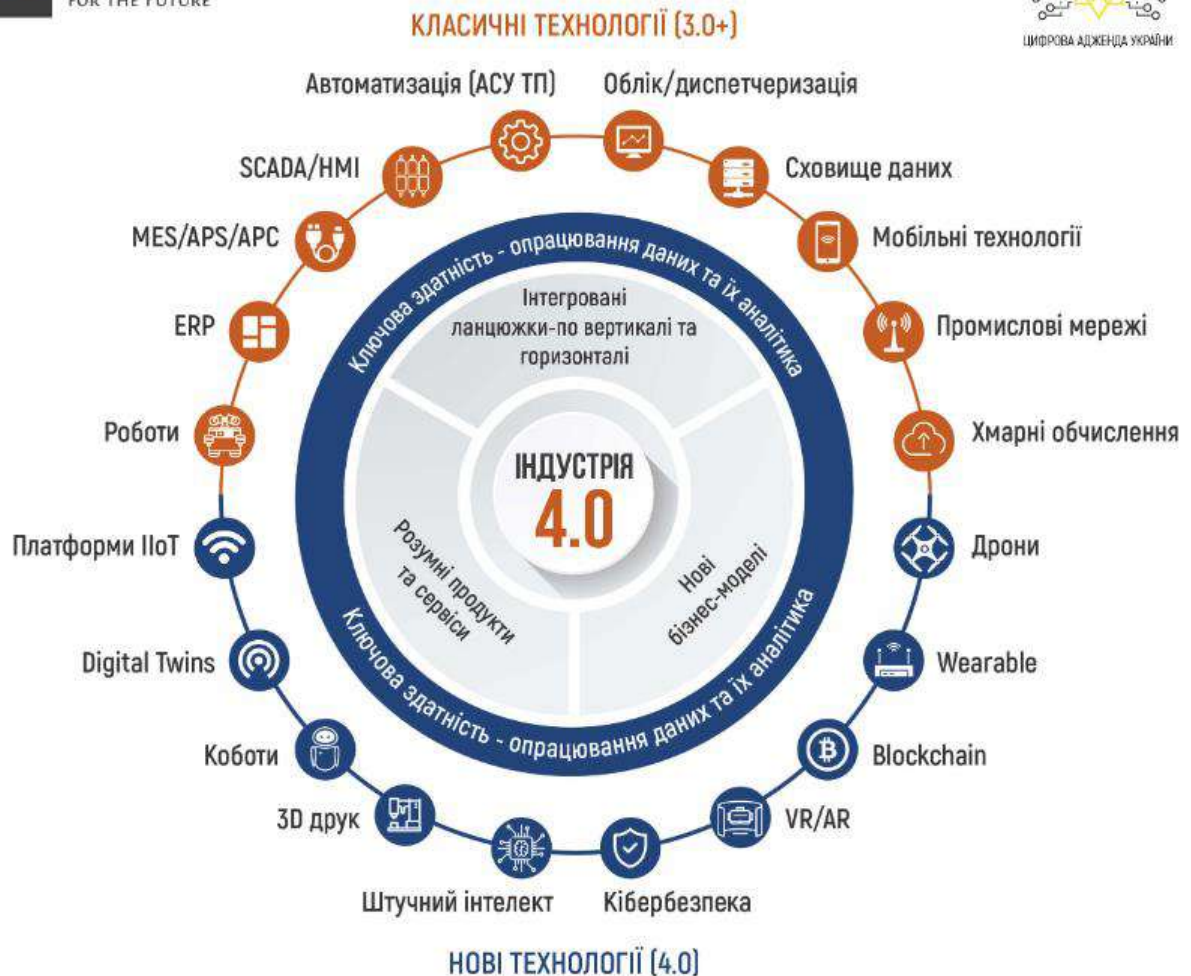

Рис. 1.2. Ключові технології цифрових трансформацій, що впливають на фінансові технології [47]

Цифрові трансформації на ринку банківських послуг означають інтеграцію фінансових технологій у банківську діяльність. Ця інтеграція дає ключові зміни поведінки учасників ринку банківських послуг, забезпечення стійкості для банківських установ, їх працівників, клієнтів і партнерів, досягнення фінансово-економічних і соціальних цілей швидше та якісніше.

Український інститут майбутнього [48] дає визначення «фінансовим інфраструктурам як комплексу технологій, продуктів і процесів, які забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні й мережеві можливості електронної взаємодії, обміну даними, сигналами тощо. Вони є основою

цифрової економіки у сфері ринку фінансових (банківських) послуг, поділяються на опорні (тверді) та сервісні (м'які)» [47].

«Опорна (тверда) інфраструктура включає:

- фіксовану інфраструктуру широкосмугового доступу до Інтернету: магістральні, дистрибуційні і локальні мережі, точки обміну трафіком тощо;
- мобільну інфраструктуру зв'язку і широкосмугового доступу (3G, 4G, 5G);
- радіоінфраструктуру (LoRaWan тощо) проєктів Інтернету речей (сенсори, датчики тощо);
- радіоінфраструктуру (Wi-Fi на регіональних рівнях);
- інфраструктуру супутникового зв'язку;
- обчислювальну інфраструктуру (зокрема хмарну інфраструктуру);
- інфраструктуру кібербезпеки.

Сервісна (м'яка) інфраструктура включає:

- інфраструктуру ідентифікації і довіри (citizen ID, Bank ID, mobile ID);
- інфраструктуру відкритих даних;
- інфраструктуру державних послуг (e-government);
- інфраструктуру інтероперабельності (API, стандарти європейської ISA);
- інфраструктуру е-комерції та е-бізнесу (e-contract, e-invoicing, e-logistics);
- транзакційно-процесингову інфраструктуру (онлайн-платежі, інструменти cashless, сервіси fintech);
- інфраструктуру життєзабезпечення (цифрові медичні, освітянські, транспортні, логістичні й інші системи, системи громадської безпеки);
- геоінформаційну інфраструктуру (прив'язка цифрових даних до просторових об'єктів);
- промислову цифрову інфраструктуру (Індустрія 4.0) [47].

Переваги фінансових технологій на рівні всього ринку банківських послуг такі:

- 1) економічний й соціальний ефект від фінансових технологій для сектору фінансових корпорацій та інших секторів економіки;
- 2) підвищення рівня та якості життя домогосподарств за рахунок

їхнього задоволення існуючих і потенційних потреб;

3) підвищення продуктивності банківської діяльності для учасників ринку банківських послуг;

4) виникнення нових форм та моделей банківського бізнесу, що дозволить підвищити конкурентоспроможність цієї діяльності;

5) підвищення прозорості банківських операцій й забезпечення можливості їхнього моніторингу;

6) забезпечення просування банківських послуг до світових стандартів.

Фінансові технології істотно впливають на зайнятість на ринку банківських послуг, зокрема створюють можливості для нових робочих місць. Проте, з іншого боку, зауважимо, що вплив фінансових технологій на створення нових робочих місць є дещо суперечливим.

Стрімкий розвиток фінтеху – це джерело не тільки інших потенційних можливостей, але й серйозних проблем для всіх гравців ринку банківських послуг. Для прикладу, у доповіді ОЕСР йдеться про те, що «фінансові технології можуть мати деструктивний характер, що у майбутньому негативно буде позначатись на продуктивності, добробуті та зайнятості і також ці фінансові технології можуть витіснити з ринку працівників і посилювати диспропорції у рівні їх доступності й використання, що буде призводити до формування нових цифрових розривів та зростання нерівності» [55].

Важливою є певна систематизація базових векторів цифровізації і розвитку фінансових технологій в економіці України, зокрема і на ринку банківських послуг, з урахуванням як перешкод, так і переваг від її впровадження (рис. 1.3)

За деякими дослідженнями, «електронні фінансові послуги в Україні запроваджено на різних порталах органів влади різних рівнів, з різними інтерфейсами, стандартами та засобами е-ідентифікації, що є вкрай незручним для громадян. Крім того, не було проведено належного реінжинірингу послуг при їх автоматизації та не забезпечено достатньої зручності. Відсутній єдиний підхід до реінжинірингу й запровадження е-послуг, а також не всі послуги є

доступними через смартфон» [46, С. 20–21].

Рис. 1.3. Узагальнена схема основних напрямків цифрової трансформації в економіці України, зокрема і на ринку банківських послуг [46, С. 22]

Фінансові технології на ринку банківських послуг варто розглядати як не самоціль, а інструмент. Так, у «Цифрова адженда України» [54] і Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України [36] містять основні принципи фінтеху та цифровізації, а їх дотримання на ринку банківських послуг є визначальними щодо формування та реалізації усіх переваг, що їх надають цифрові фінансові технології, і скористання цими перевагами. Отже, фінансові технології мають на меті:

1) забезпечення для кожного учасника ринку банківських послуг рівний доступ до цих послуг й інформації, які надаються на основі інформаційних і цифрових технологій;

2) спрямування на забезпечення переваг у банківській діяльності. Це передбачатиме зростання якості банківських послуг, збільшення нових робочих місць, подолання бідності, забезпечення фінансової стійкості тощо;

3) інструмент економічного розвитку через підвищення продуктивності, ефективності, конкурентоздатності банківської діяльності завдяки використанню фінансових технологій, що передбачає досягнення трансформації ринку банківських послуг, а також набуття цим ринком нових конкурентних властивостей і якості;

4) сприяння розвитку інформатизації в суспільстві і ЗМІ у сфері банківської діяльності. Вважається, що український контент буде сприяти економічному розвитку України:

5) орієнтування на інтеграцію з міжнародним, європейським й регіональним угруповувань задля інтеграції України до ЄС, вихід на міжнародний і європейський ринок банківських послуг;

6) стандартизація, адже це є найголовнішим фактором реалізації фінансових технологій;

7) підвищення довіри до банківських установ та у цілому забезпечення економічної безпеки. «Інформаційна безпека, кібербезпека, захист персональних даних, недоторканність особистого життя та прав користувачів фінансових технологій, зміцнення та захист довіри у кіберпросторі є, зокрема, передумовами

одночасного цифрового розвитку та відповідного запобігання супутнім ризикам, їх усунення та управління ними» [47].

8) комплексне управління у сфері банківських послуг. Органи-регулятори мають взяти на себе роль лідерів та експериментаторів, регуляторів і захисників, популяризаторами цифрових трансформацій на ринку фінансових послуг в Україні.

Основні засади цифровізації економічних процесів, що визначають її піонерний характер, наведені у додатку А.

Цифрові зміни нової епохи змінюють підходи щодо ведення банківського бізнесу, а також вимоги до самих інформаційних технологій в сфері ринку банківських послуг, зокрема у системах управління маркетингом, фінансовим сервісом та продажами, телефонії і месенджерів, документообігу й управління персоналом, облікових систем та безлічі корпоративних додатків [21].

Фінансові технології, продукти та послуги, які у сучасних умовах вважаються новітніми трендами розвитку ринку банківських послуг, представлені у додатках Б.

Українськими дослідниками О. Колодізев і О. Лозинська була запропонована тримірна структура ринку фінансових послуг в умовах цифровізації та розвитку FinTech (рис. 1.4), перевагами якої є:

1) «визначення горизонтального (декілька фінансових послуг для кожного сегменту їх споживачів) та вертикального ринку (одна фінансова послуга для багатьох сегментів ринку) для кожної фінансової послуги;

2) позиціонування цифровізації на ринку фінансових послуг, що разом із сегментуванням користувачів фінансових послуг дасть можливість розробити ефективні маркетингові стратегії для фінансових корпорацій – професійних учасників ринку фінансових послуг» [20, С. 55].

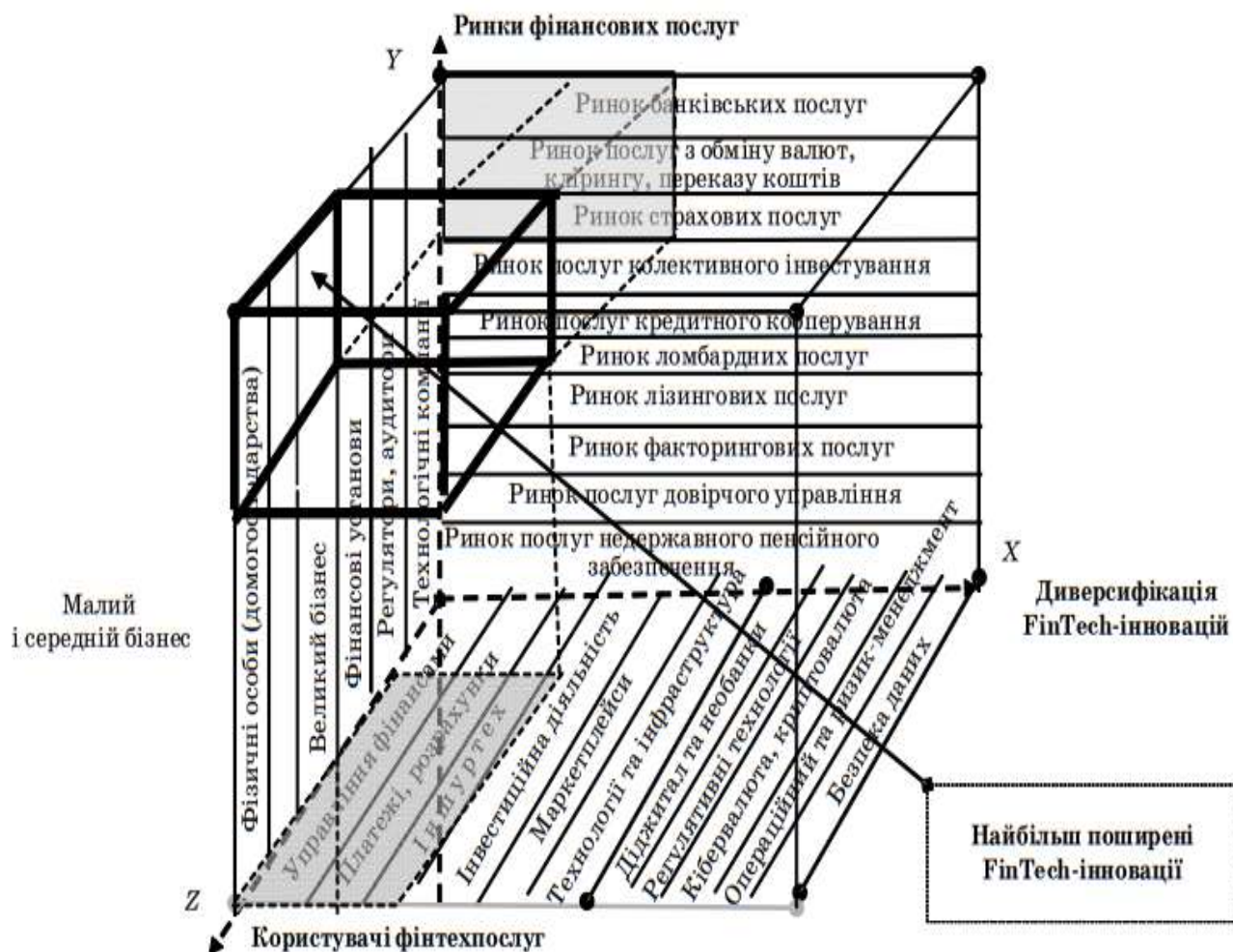

Рис. 1.4. Тримірна модель банківських послуг у складі фінансових послуг в умовах діджиталізації [19, С. 54]

Не зважаючи на вже висунуті масштабні наукові підходи, у майбутньому дуже важливим є проведення досліджень, які спрямовані на впровадження механізмів й інструментів діяльності на ринку банківських послуг, зокрема сюди входять віртуальні цифрові коворкінги, цифрові хаби, хаб-асоціації та хакатони. Необхідними при цьому є розроблення «win-win» фреймворку і системи взаємодії, зокрема із розробником фінансових технологій та інновацій, адже фінансовий сектор стає більш інтегрованим і глобальним, мобільним і швидшим, а також цифровим.

РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Особливості розвитку та державного регулювання банківських послуг в умовах розвитку фінансових технологій

Останні роки український ринок банківських послуг досягнув істотного прогресу щодо реалізації реформ і створив основи для більш надійного майбутнього. Зростання показників банківської діяльності будуть забезпечувати розвиток національної економіки. Відповідні заходи щодо підвищення продуктивності банківської справи можуть також забезпечити прозорість і розширити доступ до банківського капіталу для компаній і домогосподарств. Фінансові технології дуже радикально змінили усі фінансові відносини на ринку банківських послуг.

Кількість учасників небанківського фінансового сектору наприкінці 2023 року зменшилася з 1 199 до 1 171, а кількість банківських установ залишилася незмінною – 63 (рис. 2.1).

У 2023 р. банківська система України зберігала довіру вкладників за рахунок приросту коштів населення і бізнесу на банківських рахунках. Банки і продовжували задовольняти попит на кредити в гривні, а ставки за ними знижувались. При цьому банківський бізнес повернувся до нормальної діяльності: питома вага процентних доходів від облігацій внутрішньої державної позики (далі-ОВДП) і кредитування зростала при одночасному скороченні ваги надходжень, що давали депозитні сертифікати.

«За рік частка чистих активів держбанків зросла на 3,1 % до 53,6 %, а їхня частка в коштах фізичних осіб – на 4,1 % до 64,5 % (рис. 2.2). Таке зростання відбулося, зокрема, через перехід системно важливого Сенс Банку до державної власності в липні. АТ КБ “ПриватБанк” залишається лідером за залученням вкладів (депозитів) фізичних осіб – понад 36 % від залученого сектором обсягу. Частка чистих активів 20 найбільших банків у системі за рік знизилася на 1,7 %,

до 93 %. Рівень концентрації сектору за чистими активами³ скоротився на 1,8 %. Обсяги чистих активів суттєво збільшилися у 2023 році – на 25,1 % до майже 3 трлн грн. Протягом року передусім зросли обсяги депозитних НБУ (переважно в державних банках), зокрема – тримісячні, починаючи з їх запровадження у квітні, та ОВДП. За 2023 рік кошти банків на рахунках у Національному банку також значно зросли у відповідь на поетапне підвищення нормативів обов’язкового резервування за коштами клієнтів» [58].

Рис. 2.1. Кількість учасників фінансового ринку у 2023 р. [25]

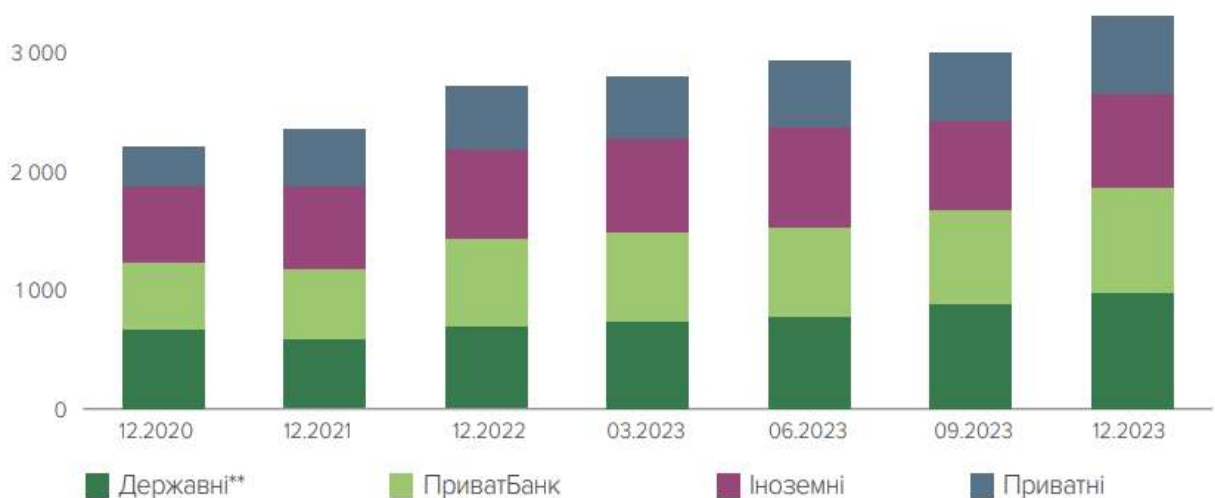

Рис. 2.2. Загальні активи банків у 2020 – 2023 рр., млрд грн [58]

Всі банківські установи на ринках капіталу підпадають під державне регулювання, тобто комплекс заходів щодо регулювання і нагляду за діяльністю банків з метою забезпечення стабільності функціонування банківської системи і найповнішого врахування інтересів споживачів банківських послуг.

При цьому «нові фінансові інструменти, наприклад, віртуальні активи, ставлять під загрозу існування традиційної фундаментальної фінансової моделі. Хоча цифрові фінансові технології спрощують і прискорюють багато бізнес-процесів, вони вимагають від користувачів фінансової та цифрової обізнаності. Необхідно покращити державний нагляд та забезпечити інтереси суспільства в отриманні надійних інструментів оплати та зберігання цінностей» [62, С. 92; 41, С. 12].

Цифрові банківські послуги, онлайн-плаформи банків і цифрові канали комунікації з клієнтами потребують інших підходів до оцінювання цифровізації банківських установ, а також визначення рівня їх конкурентоспроможності, сильних і слабких сторін.

Поширення фінансових технологій є шляхом до економічної стійкості і збільшення надходжень від податків і платежів. Впровадження і розширення інноваційних банківських продуктів вже відображаються в стратегії кожної установи. Фінансові технології мають стати головними чинниками розвитку ринку банківських послуг і підвищити рівень довіри різних секторів економіки, зробивши досліджуваний ринок прозорішим

У звітах Citi Group [60] фінансові технології допомагають заощаджувати до близько половини операційних витрат, що зменшує кількість робочих місць та офісів. «Дослідження Accenture показує, що найбільш просунуті у плані фінансових технологій банки збільшують рентабельність капіталу в серед-ньому на 1 %. Банки, які не використовують автоматизацію бізнес-процесів знизили цей показник на близько 1,2 %» [62, С. 92; 41, С. 13]. Такий розрив, на думку експертів, збільшуватиметься зі зростанням можливостей фінансових технологій у технологічному сенсі.

Ukrainian Business Award [68] провели аналітику інноваційних онлайн-

банків України і визначило ТОП-6 кращих банків у цій категорії. У цей рейтинг потрапили такі банки, як MONOBANK, SPORTBANK, Банк Власний Рахунок, IZIBANK, NEOBANK та O.Bank.

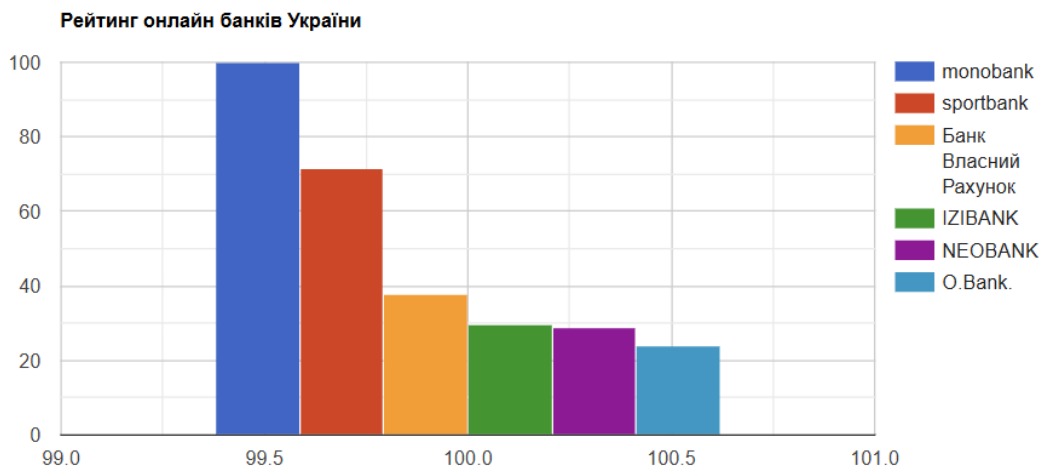

Рис. 2.3. Рейтинг онлайн-банків в Україні у 2023 р. [68]

Найбільш інноваційними банками залишаються також і «ПриватБанк», «АльфаБанк», «Райффайзен банк Аваль», «ОТП Банк», які довгий час відрізняються від інших учасників ринку банківських послуг за наданням інноваційних фінансових сервісів. Найвдалішими прикладами впровадження фінансових технологій у сфері банків України є Приватбанк з системою Приват24 та Універсал Банк з системою Монобанк.

В Україні процес впровадження банківських фінансових технологій у фінансовому секторі відбувається при патронаті НБУ за відповідних нормативно-правових актів і законодавчої ініціативи (наприклад, при підготовці нормативно-правових актів та імплементації правил PSD 2, а також впровадженні підходів щодо відкритого банківського обслуговування на ринках капіталу).

На думку О. Степаненко, задля досягнення цілей розвитку фінансових технологій на ринку банківських послуг, необхідно виконати такі завдання:

- «розвиток єдиного цифрового простору ринку банківських послуг;
- інтеграція єдиного цифрового простору ринку банківських послуг з інформаційними системами бізнес-організацій, органів державного управління;

- використання банками централізованої архітектури автоматизованих фінансових систем;
- створення умов для використання банківськими установами аутсорсингу в сфері інформаційних технологій;
- широке впровадження клієнтоорієнтованих технологій і рішень, таких як контакт-центри та системи підтримки взаємовідносин з клієнтами» [44, С. 121].

За підходами Ж. Довгань, відкрите обслуговування клієнтів банків має важливе значення для розвитку вітчизняної банківської системи. В якості еталона або зразка пропонується приклад open-банкінгу у країнах ЄС. Банки насамперед мають зосередитися на своїх найсильніших сторонах. Це стосується іміджу надійного партнера, якому довіряють для того, аби вижити в конкурентній боротьбі на ринку банківських послуг [7, С. 158].

Беззаперечним є той факт, що частка банків на ринку фінансових послуг в умовах поширення фінансових технологій є лівовою. Для прикладу, Монобанк – найяскравіший приклад віртуального фінансового інституту, який не є банком у традиційному форматі. Поширення необанкінгу як інноваційної форми фінансової діяльності пов'язане зі стрімким розвитком фінансових технологій і появою такого покоління клієнтів, які дуже економлять власний час і обирають дистанційне управління фінансовими ресурсами. Сам же Монобанк працює на мобільному пристрої, а його мобільний додаток робить максимально зручним для клієнта управління його коштами. Така діяльність здійснюється на основі ліцензії Universal Bank (частина Групи TAS). Проект одержав номінацію PaySpace Magazine Awards як «Кращий український FinTech-стартап», а у 2023 році – номінацію «Neobank of the Year» як переможець FinAwards (див. рис. 2.2).

Для ринку банківських послуг України досі основними проблемами є недосконала законодавча база, а також потреба у значних інвестиціях, що гальмують впровадження фінансових технологій і суттєво знижують дохідність банків, які більшою мірою зосереджені на цифрових технологіях.

Без розумних трансформаційних процесів у сфері фінансових технологій інвестиційний сегмент банківської системи приречений на провал через

зростаючу кількість складних обробок й шахрайських схем, а також зростаючої конкурентної боротьби на ринку цифрових технологій. Без необхідних програмних продуктів для виявлення шахрайських схем банки не зможуть точно знати чи шукають вони перспективні фінтех-стартапи. Банки інвестують у власну спеціалізовану систему кіберзахисту і виявлення шахрайства. Зазначені системи включають впровадження штучного інтелекту та машинного навчання, а їх точність повною мірою залежить від якості програм і обчислювальних модулів [22].

На ринку банківських послуг України, який відрізняється найбільшою часткою цифрових користувачів в Європі, з 2020 року зафіксовано збільшення кількості користувачів цифрових сервісів, які вперше використовували ці сервіси, на 32 %. Коли були введені заходи фізичного дистанціювання, кількість дистанційних цифрових платежів зросла на близько 56 % [6, С. 75].

№	Банк	Общий рейтинг	Стрессо-устойчивость	Лояльность вкладчиков	Оценка аналитиков
1	 Укрсиббанк	4.53 ★★★★★	4.24	4.9	4.56
2	 Райффайзен Банк	4.37 ★★★★★	4.05	4.8	4.33
3	 Креди Агриколь Банк	4.29 ★★★★★	4.27	4.2	4.48
4	 Кредобанк	4.14 ★★★★★	4.05	4.4	3.89
5	 Приватбанк	4.09 ★★★★★	3.45	4.6	4.63
6	 ОТП Банк	4.05 ★★★★★	4.24	3.9	3.89
7	 Сенс Банк	3.89 ★★★★★	3.33	4.6	3.89
8	 Укрэксимбанк	3.86 ★★★★★	3.32	4.4	4.11
9	 Универсал Банк	3.82 ★★★★★	2.91	5	3.81
10	 ПУМБ	3.77 ★★★★★	3.21	4.6	3.59

Рис. 2.4. Рейтинг стійкості банків України у 2023 р. [24]

Вже до коронакризи стало зрозуміло, що трансформація надання банківських послуг від відділень та філій до онлайн-торгівлі відбувається

занадто стрімко, а сама пандемія коронавірусу тільки прискорила цей тренд. Деякі із фінансових технологій, які вже були доступними для клієнтів банків, зокрема, безконтактні форми банківської діяльності та платежі, стали більш привабливими при соціальному дистанціюванні, що стали нормою. На європейському же ринку банківських послуг від початку коронакризи кількість користувачів цифрових банківських сервісів зросла на 24 % [11, С. 77].

За оцінками порталу «Мінфін», нині найстійкішими банками (рис. 2.4) є Укрсиббанк (4,53), Райфаафйзен Банк (4,37), Креді Агріколь Банк (4,29), Кредобанк (4,14) і Приватбанк (4,09), лідерами народного рейтингу – Абанк (23,1), Монобанк (16,6), Прокредит Банк (13,2), Юнекс Банк (12,8) і Глобус (12,5), що наведено на рис. 2.5.

	Рейтинг ▾	Середня оцінка ⬆	Вирішено проблем	Зараховано відгуків	
1	 абанк	23.1	3.1 ★★★★★	896 із 1074	2221
2	 monobank	16.6	2.85 ★★★★★	1560 із 2014	3849
3	 Прокредит Банк	13.2	3.61 ★★★★★	9 із 10	217
4	 Юнекс Банк	12.6	2.7 ★★★★★	12 із 21	158
5	 Глобус	12.5	2.48 ★★★★★	22 із 81	227

Рис. 2.5. Лідери народного рейтингу банків України у 2023 р. [24]

Нормативно-правова база у сфері ринку банківських послуг повинна адекватно ілюструвати внутрішню природу банківської системи зі створенням юридичних передумов для підтримки її стійкості і, водночас, підтримувати різноманітні механізми дуже гнучкого реагування внутрішні і зовнішні чинники. Ключові фактори, які сприятимуть вирішенню цих завдань полягають у «поступовій гармонізації національного законодавства, особливо з законодавством європейських країн, розвиток правового регулювання фінансових відносин усередині країни, коли здійснюється імперативне

регулювання центральним банком або іншим державним органом» [1, С. 58].

Необхідно враховувати деякі новітні підходи у Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [40], спрямованого на модернізацію і подальший розвиток національних ринків фінансових послуг, зокрема і банківських. У цілому положення цього закону мають забезпечити розвиток фінансових технологій у банківському секторі, встановити правила надання банківських послуг в Україні, вимоги до їх постачальників, підвищити безпеку й ефективність надання цих послуг, збільшити кількість постачальників банківських послуг та впорядкувати їхню діяльність. Цей Закон України базується на існуючих вимогах із урахуванням директив ЄС, зокрема і директив про платіжні послуги (PSD2) і про електронні гроші (EMD).

Для нових учасників і клієнтів ринку банківських послуг вихід на цей ринок сприятиме формуванню справжнього конкурентного середовища. Усі вони отримуватимуть новий асортимент банківських послуг по нижчій ціні і кращій якості. Планується запуск відкритої системи ринку банківських послуг з об'єднанням їх постачальників і технологічних платформ в одну банківську платіжну екосистему.

За словами голови Української асоціації фінтех та інноваційних компаній, «єдиною галуззю економіки України, яка навіть під час війни змогла продемонструвати ріст, стало саме ІТ. За даними Національного банку України, експорт ІТ-послуг у 2022 році становив \$7,34 млрд, а приріст склав 5,4% у порівнянні з 2021 роком. Сфера фінансових технологій, яка є складовою частиною галузі ІТ, теж внесла свою частину у цей показник: вже до кінця 2022 року фінтех в Україні зміг відновитися майже на 80% довоєнних обсягів. Це ще раз продемонструвало, що саме передові технології є головним рушієм економічного розвитку. В Національному банку України відзначили важливу роль українського фінтеху в збереженні стійкості та доступності фінансової системи під час війни. Ключову роль в цьому зіграв високий рівень диджиталізації українських банків та небанківських фінансових установ, а також зручність та популярність серед українців дистанційних фінансових послуг»[12].

За умов поширення фінансових технологій особливе значення мають криптовалюти. Тож розглянемо детальніше сучасні тренди розвитку криптографічних баз, які базуються на децентралізованих платформах, а також можливості їх реалізації у сфері банківських послуг.

Відносно новий ринок криптовалютних банківських послуг останнім часом став викликати дуже високий інтерес. Різні види криптовалют призводять до появи проблем ринку банківських послуг, адже НБУ, як мегарегулятор, та інші державні органи-регулятори нині не можуть проконтролювати емісію криптовалют та їх обіг. Одна група економістів і правників продовжує асоціювати криптовалюту з відмиванням брудних грошей, а інша – з новими трансформаціями у сфері банківських операцій.

С. Реверчук і О. Творило вважають, що «регуляторні реакції на криптовалюту в Україні двоякі: по-перше, обережність; по-друге, необхідно підходити до цього на основі її функції чи використання» [41, С. 14]. Поняття «електронні гроші» визначено у Постанові Правління НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» від 04.11.2010 № 481 [33].

Криптовалюта є цифровою валютою, де для її регулювання використовують метод шифрування щодо створення грошової одиниці і перевірку переказу коштів, що працюють незалежно від центральних банків» [1]. У нинішніх умовах поширення цифровізації в економіці, а також впровадження орієнтованих на клієнтів підходів банки повинні розробляти та вивчати всі можливі потенційні варіації для диверсифікації їхньої діяльності, а це супроводжуватиметься обов'язково змінами у нормативно-правових актах.

За аналітичними даними Crypto.com, останніми роками популярність криптовалют лише зростає: «лише у 2023 році кількість власників криптовалют зросла з 432 мільйонів до 580 мільйонів. У той час як багато країн намагаються регулювати і придушувати технологічний прогрес, інші приймають і

¹ Реверчук С.К., Творило Л.І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. Економічний простір. 2022. №179. С. 12 -18.

підтримують зростання цих нових галузей.

Криптоексперти CryptoCasinos проаналізували 10 показників, щоб визначити, які країни світу прийняли криптовалюту більше, ніж інші, що робить їх найбільш дружніми до криптовалюті країнами. Серед обраних показників – відсоток населення, що володіє криптовалютою, вартість і прибуток від видобутку одного біткоїна, а також обсяг пошуку за ключовими словами, пов'язаними з криптовалютою, на 100 000 населення. Дані також включають відсоткову частку трафіку кожної країни на кожній з найбільших криптовалютних бірж Binance, Coinbase, BitFinex, Kraken, Kucoin та OKX» [69]. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Країни з найвищими темпами впровадження криптовалют [69]

Звання	Оцінка/100	Країна	Відсоток населення, що володіє криптовалютою	Вартість видобутку одного біткоїна (\$)	Прибуток від видобутку одного біткоїна	Обсяг пошуку на 100 тис.
1	74.49	Аргентина	9.7%	14,647	51,261	667.4
2	73.52	Сполучені Штати	15.6%	87,885	-21,977	1,014.2
3	72.89	Колумбія	5.0%	68,355	-2,447	424.0
4	72.77	Україна	10.6%	19,530	46,378	491.8
5	70.76	Об'єднані Арабські Емірати	30.4%	39,060	26,848	1,415.2

*

Україна нині посідає 4-те місце в світі за показниками сприятливості для криптовалют. Більше 10 % населення тримає різні криптовалюти, а витрати на майнінг є особливо низькими – у середньому приблизно 19 540 дол. за біткоїн. Виходячи із раніше заявлених цін, це означає, що дохід становить 46 379 дол. На Україну припадає також 4,8 % веб-трафіку найбільшої криптовалютної біржі Binance [69]. Більш детальну інформацію за країнами наведено у додатку Г.

У 2021 році в Україні працювало близько 20 криптобанкоматів. Українці можуть обмінювати грошові кошти на криптовалюту на спеціалізованих криптобіржах, платіжних сервісах і он-лайн-обмінниках за допомогою банківської картки або без неї.

В рейтинг найбільших криптовалютних бірж, за даними порталу CoinMarketCap, потрапили лише дві українські біржі – Kuna і BTC Trade UA [59]. Біржа Kuna була заснована в 2016 році бізнесменом з України М. Чобаняном. Нині ця біржа пропонує більше 35 торговельних пар, а нещодавно було запущено торги токенизованими паливними талонами, зокрема A95X і DieselX, і бета-версією криптогривні, де перша емісія склала близько 1 млн токенів UAX. BTC Trade UA була створена у 2014 році у м. Дніпро програмістом Б. Чайкою. Сьогодні пропонує 24 валютні пари, у т. ч. українську криптовалюту Karbowanec (KRB) [59].

2.2. Фінансові технології як драйвер цифрових трансформацій на ринку банківських послуг

Цифрові тенденції на ринку банківських послуг — це тренди розвитку зокрема і фінансових технологій (рис. 2.6). Аналіз цих тенденцій і трендів дає змогу визначити перспективи розвитку конкурентного банківського ринку в майбутньому.

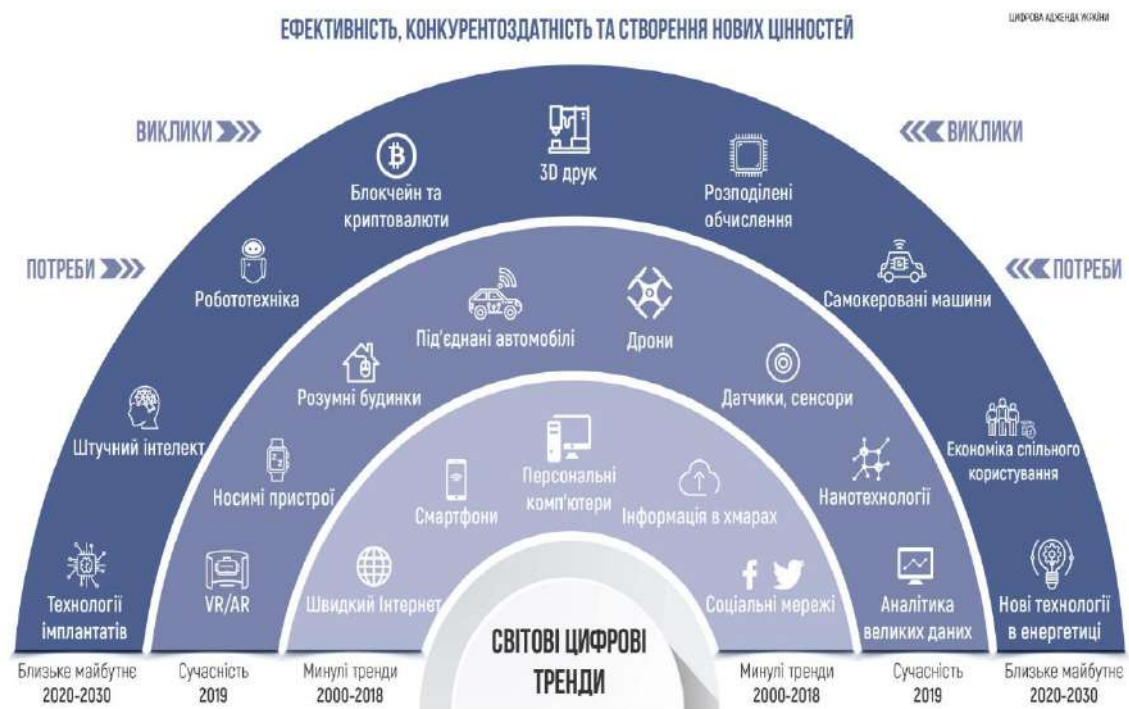

Рис. 2.6. Основні світові цифрові тренди [54]

Як зазначалось вище, велику роль у цифровій трансформації ринку банківських послуг відіграють фінансові технології, які є відносно новою сферою світових фінансів і банківських систем, а в економічних джерелах набули поширення у 90-их рр. XX ст. разом з Інтернетом. Найбільший розвиток вони отримали після світової кризи 2007 - 2008 рр., що поставило країни світу перед вирішенням питання їх швидкої адаптації до вимог нової фінансової діяльності.

З часом коронакриза і пандемія COVID-19 призвели до зростання кількості користувачів мобільних додатків у смартфонах, поширення електронної комерції, що дало змогу бачити процеси швидкої цифровізації у світі і зокрема Україні (рис. 2.7 і табл. 2.2).

Рис. 2.7. Чинники впливу на розвиток фінансових технологій і інновацій після світової кризи 2007 – 2008 рр. [2, С. 46]

«Український ринок фінтеху у 2019 році абсолютно трансформувалася традиційні банки та перевів низку сервісів у мобільні додатки. За прогнозами, до кінця 2020 року очікувалось стрімке зростання і розвиток таких напрямків, як

відкритий банкінг, необанкінг, діджиталсервіси та спрощення аутентифікації користувачів» [2, С. 48].

Таблиця 2.2

Вплив світової пандемії COVID-19 на поширення фінансових технологій[2]

У світі	В Європі	Україна
Обсяг цифрових платежів у 2019 році становив 4,1 трлн дол. США, у 2020 р. прогнозується у 4,8 трлн дол. США, у 2023 р. – 6,7 трлн дол. США	Ринок цифрових платежів сягне рекордного обсягу у 802 млрд дол. США у 2020 р. та становитиме 9.9 %-ве зростання у порівнянні з попереднім роком. За прогнозами до 2023 р. ринок сягне позначки 1 трлн дол. США Обсяг цифрових платежів у 2019 р. становив 4.1 трлн дол. США, у 2020 р. прогнозується у 4.8 трлн дол. США, у 2023 р. – 6.7 трлн дол. США	Загальна кількість безготівкових операцій та операцій з отримання готівки з використанням платіжних українських карток у I кв. 2020 р. становила 1385 млн шт., а їх сума – 920,5 млрд грн. У порівнянні з аналогічним періодом 2019 р. кількість операцій зросла на 24,5 %, а сума – на 15,6 %
Чатботи допоможуть заощаджити банкам 7,3 млрд дол. США до 2023 р.	За 2016-2019 рр. кількість онлайн-платежів в Європі зросла на 30 %. За прогнозами аналітиків у 2020 р. за допомогою електронної комерції буде здійснено до 90% трансакцій, а користувачів онлайн-сервісів буде близько 705 млн осіб	За I кв. 2020 р. переважали безготівкові операції – 1183,2 млн шт. (85,4 % всіх операцій), а сума – 503 млрд грн 54,6 %, за період попереднього року показник становив 49.7%
Загальні активи компаній, що займаються цифровим управлінням капіталом у галузі ритейлу, за прогнозами, досягнуть 600 млрд дол. США до 2022 р.	Спровоковане пандемією COVID-19 дистанціювання та самоізоляція призвели до зростання на 72 % щотижня використання в Європі застосунків фінтеху	За даними АТ «ПриватБанк», за перші 4 тижні карантину в Україні кількість щоденних операцій зі зняття готівки з карт у касах банку знизилася в 4,5 рази (з 137 до 31 тис. операцій на день). Також українці вдвічі рідше стали знімати готівку в банкоматах ПриватБанку – кількість таких операцій знизилася, якщо порівнювати з початком березня, з 2,7 млн до 1,3 млн операцій на добу

У сфері фінансових технологій суттєво зросла кількість стартапів, які спрямовані на спрощення виробництва банківських послуг для клієнтів з різних секторів економіки [28] (табл. 2.3).

Нині близько половини українських стартапів здійснює свою діяльність і на європейському та міжнародному рівні із пропозицією ефективних рішень для складних технологічних проектів у сфері фінансової та страхової діяльності. Зважаючи на те, що європейські і міжнародні фінансові установи постійно впроваджують фінансові інновації і залучають стартапи для розв'язання своїх завдань через свої програми акселерації й інкубації, у фінтеху з України є чудова можливість заявити про власні унікальні розробки.

Таблиця 2.3

Провідні продукти фінтех на ринку фінансових послуг [2]

№	Продукти	Опис
1	Todobank	Мобільний банк, послуги якого доступні клієнтам дистанційно. Завдяки функціональним додатком є можливість здійснювати швидкі перекази, здійснювати платежі, змінювати ліміти на розрахунки, контролювати фінанси і навіть замовляти і отримувати платіжні картки. Зараз банк працює за ліцензією українського АТ «Мегабанк»
2	MOSST	Сучасний інструмент на ринку грошових переказів, що дозволяє здійснювати грошові перекази використавши тільки номер мобільного телефону або електронну пошту, платити за товар у касах торгових точок за допомогою штрих-коду, створеного в мобільному додатку, а також використовувати торговий еквайринг і прийом платежів за картами «Visa» й «MasterCard»
3	PayLastic	Додаток, що приймає платежі за картами використовуючи месенджери та розрахований для малого бізнесу, який не може дозволити собі встановити POS-термінал. Він розрахований для бізнесу, що бажає збільшити продажі товарів і послуг використовуючи безконтактні розрахунки через чат-ботів
4	Finik.Pro	Розробка програмного забезпечення для банківських і небанківських Фінтех-рішень, послугами якого сьогодні користуються державні банки «Укргазбанк» і «Альфа-Банк». Платформа допомагає дистанційно відкривати IBAN рахунки, безпечно проходити багаторівневу систему перевірки, підключати та відключати додаткові послуги в режимі онлайн
5	Mo.cash	Стартап для швидких кредитних рішень. Форма кредитування працює, як звичайний P2P переказ, а перевірка потенційних позичальників проводиться за допомогою спеціальної власної та міжнародної системи оцінки ризиків
6	Panzly	Платформа, де можна придбати онлайн страховий поліс на випадок відміни або затримки авіарейсу на 2+ години. Стартап вже підписав договір про співпрацю з європейською страховою компанією, яка обслуговує 18 країн
7	ReporTax	Спеціальний бот-бухгалтер, за допомогою якого можна платити податки, заповнювати та подавати звітність для єдиного соціального внеску та єдиного податку в податкові органи, а також отримувати нагадування про чергові податкові платежі

Аналітичні дані щодо українського фінтеху у 2021 році наведено у додатку Д.

У 2023 р. український фінтех-ринок поповнився 3 компаніями, і попри несприятливі умови розвитку, цей сектор відновлюється. У цілому кількість фінтех-компаній налічує близько 260, а їх загальна вартість становить близько 1,23 млрд дол. США. Вагомими чинниками впливу на фінансові технології є ініціативи органів-регуляторів, зокрема НБУ має ініціативи щодо:

- затвердження нової Стратегії розвитку фінансового сектору України;
- запуску спільно з Міністерством цифрової трансформації проєкту, який має на меті спростити обмін документами між банками, їх клієнтами і держателями державних реєстрів;
- підписання меморандуму про поширення соціальної і фінансової освіти серед дітей і молоді України з міжнародною фундацією «Aflatoun International»;
- підписання меморандуму з Європейським банком реконструкції, щодо співпраці установ для забезпечення впровадження стандартів інклюзивності у фінансовому секторі, а також для підтримки і ресоціалізації ветеранів війни;
- підписання меморандуму з Міністерством фінансів США про співробітництво у сфері кібербезпеки;
- підписання меморандуму про запровадження третього етапу програми двосторонньої допомоги і посилення інституційної спроможності центральних банків з Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань (SECO);
- запуску сайту з фінансової грамотності «Гаразд»;
- затвердження Концепції відкритого банкінгу, що визначає напрями розвитку, дорожню карту і ключові вимоги до впровадження в Україні відкритого банкінгу;
- схвалення Концепції реформування регулювання факторингу в Україні;
- запуску онлайн-сервісу з надання інформації з кредитного реєстру НБУ;
- розробки автоматизованої інформаційної системи «Реєстр рахунків нерезидентів», використавши як платформу для реєстру блокчейн Hyperledger

fabric» [12].

Рис. 2.8. Розподіл фінансових технологій за сферами у 2023 – 2024 рр.

[12]

Міністерство цифрової трансформації також активно працює над низкою ініціатив, які стосуються фінансових технологій. Так представлено:

- 1) платформу Дія.Engine для створення реєстрів;
- 2) нову послугу оформлення відшкодування вкладникам збанкрутілих банків у застосунку Дія [12].

Варто відзначити високий технологічний розвиток банків України. У 2023 році ПриватБанк запустив технологію безконтактних платежів Tap to Pay, а Sense Bank і Банк Власний Рахунок запустили свої сервіси, які дозволятимуть одержувати наперед заробітну плату, Райффайзен Банк Україна разом із страховиками розробили продукт зі страхування воєнних ризиків за кредитування бізнесу, Ощадбанк запустив спеціалізовані банківські продукти для ветеранів. 72 % фінтех компаній співпрацює з банками, а 40 % з них вважає їх головними партнерами.

Рис. 2.9. Джерела фінансування фінтех компаній [12]

Головним джерелом для фінансування залишаються власні кошти (рис. 2.9), «цього року таку відповідь дали 79 % опитаних респондентів, що на 13 % більше ніж у 2023 році. Майже вдвічі зменшилася кількість фінтех-компаній, які фінансуються приватними інвесторами. При цьому частка компаній, які вказали як джерело капіталу ангельські інвестиції зросла на 2 %, що вже на половину ближче до показників 2021 року. Зросла вага компаній, головне джерело, яких складають донорські програми, 3% порівняно із 1% 2023 року. Міжнародні організації підтримують український бізнес, і фінтех в тому числі. Згідно з даними МФУ, за 2023 рік залучено 42,5 млрд дол. США зовнішнього фінансування, 27 % – грантове фінансування. 19% компаній не планують залучати інвестиції, що є на 13% більше ніж попереднього року. Решта компаній, які планують докапіталізувати свій бізнес робитимуть це коштом власних вкладів (45%), за допомогою приватних інвесторів (39%), венчурних фондів (31%) і донорських програм (28%). Банк як джерело додаткових інвестицій втратив позиції до 3%. При цьому кількість компаній, які планують залучати кошти з акселеративів, інкубаторів зросли до 13 % на противагу 6 % 2023 року [12].

Найрозповсюдженіша технологія серед українських банків – це API

(рис. 2.10), адже 36 % фінтехів працюють саме у сфері технологічної інфраструктури. Суттєво виросло використання хмарного сервісу: у 2023 р. їх використовувало 14 % компаній, а у 2024 р. – 44 %. Такі стрімкі зміни не є безпідставними, адже одна із головних особливостей хмарного сервісу – забезпечення високої масштабованості та гнучкості з можливостями адаптування до змінних умов банківського ринку і потреб споживачів. У цілому хмарні рішення сприятимуть оптимізації банківських бізнес-процесів шляхом автоматизації та інтеграції різних систем та програм. Вони також відіграють в вирішальну роль у стратегії кібербезпеки, що дає можливість безпечно зберігати та обробляти дані, а також їх відновлювати у непередбачуваних подіях, що є дуже актуальним як ніколи.

Рис. 2.10. Головні технології серед українських банків [12]

Карта української фінтех-екосистеми у цілому наведена в додатку Е.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Заснування різних державних наглядових органів у країнах світу є технологічно нейтральним. При цьому вони не повинні впливати на обґрунтування і прийняття рішень банками, коли мова йде про технологічні стратегії. Ці рішення краще всього схвалювати на приватних ринках банківських послуг тими, хто потім буде боротись з наслідками [41, С. 94]. Як стверджують С. Реверчук і О. Творидло, «вплив цих змін загалом буде позитивним як для клієнтів фінансових установ, які отримають переваги від кращих і зручніших послуг, так і для економіки в цілому. Щоб бізнес-моделі залишалися стійкими, ці установи не можуть дозволити собі стояти на місці, коли справа доходить до технологій. Попит клієнтів на зручність неминуче зростатиме, тому фінансові установи повинні відчувати необхідність якнайшвидше просувати свою роботу з цифровізації. Неминучі драйвери сучасного попиту споживачів – зручність. Протягом кількох десятиліть поведінка клієнтів рухається до більш цифроорієнтованого споживання фінансових послуг [41, С. 17].

Щодо криптовалют, то практика та досвід їх регулювання більшістю урядів держав свідчить, що органи регулювання у короткостроковому аспекті повинні дотримуватися позиції нейтралітету. Це включає періодичне попередження суб'єктів банківського сектору та інвесторів про існування ризиків і загроз, а також проведення певної роз'яснювальної роботи, які дозволять досліджувати новий фінтех ринок з уникненням відповідальності держави за непередбачувані негативні наслідки для учасників банківського ринку.

Один зі шляхів активізації банківської діяльності – «проведення комплексного аналізу, результати якого являють собою необхідне інформаційне джерело на мікрорівні для керівництва банківської установи та на макрорівні для вкладників і НБУ щодо прийняття управлінських рішень щодо питань регулювання банківської діяльності та грошово-кредитної політики. Проведення комплексного аналізу здійснюють різними економіко-

математичними методами та моделями, за допомогою яких можливо не тільки оцінити фінансову стабільність як окремої банківської установи, так і всієї фінансової системи, а й проаналізувати, які можуть пройти зміни, та спрогнозувати, які наслідки вони за собою несуть. Інтеграція ринку банківських послуг України до європейського ринку, перш за все, сприятиме процесам саморегулювання на грошовому та кредитному ринках» [41, С. 16].

Фінансові технології на ринку банківських послуг включають широке поняття банківської діяльності. Сюди входять цифровізація банківських документів, електронні підписи у транзакціях, електронне навчання, телеконференції, торговельні онлайн-платформи, мобільні та електронні платежі, електронні виписки та ін.

У переважній кількості досліджень фінансових технологій на ринку банківських послуг попередніх років розглядаються здебільшого концепції цифрових банківських трансформацій і електронний банкінг. І оскільки населення перейшло на цифровий сервіс, а банки розширили можливості електронної комерції, дедалі більше набувають розвитку банківські електронні безконтактні рішення.

Задля вироблення нових підходів до впровадження фінансових технологій на ринку банківських послуг необхідно визначити проблеми, що перешкоджають впровадження цих технологій:

1. Інституційні:

1) Низька включеність державних установ щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства (Цифрова адженда України).

2) Невідповідність профільного законодавства глобальним викликам та можливостям (прогресивні розроблені законопроекти досі не стали законами).

3) Невідповідність національних, регіональних, галузевих стратегій та програм розвитку цифровим можливостям.

Рис. 3.1. Проблеми у сфері цифрових трансформацій в Україні [48]

2. Інфраструктурні:

1) Низький рівень покриття території країни цифровими інфраструктурами (для прикладу, мета ЄС до 2020Е покрити 100% території широкосмуговим доступом до Інтернету, в Україні цей показник складає близько 60%).

2) Відсутність окремих цифрових інфраструктур (для прикладу, електронної ідентифікації та довіри тощо).

3) Нерівний доступ громадян до цифрових технологій та нових можливостей (цифрові розриви).

3. Екосистемні:

1) Слабка державна політика щодо стимулів та заохочень розвитку інноваційної економіки.

2) Незрілий ринок інвестиційного капіталу.

3) Застаріла система освіти, методик викладання, відсутність фокусу на STEM-освіту, soft skills та підприємницькі навички, недосконалі моделі трансферу технологій та закріплення знань та умінь.

4) Дефіцит висококваліфікованих кадрів для повноцінного розвитку

цифрової економіки та цифровізації взагалі» [47] (рис. 3.1).

Рис. 3.2. Україна у міжнародних рейтингах у цифровому розвитку [55]

Існує два сценарії поширення фінансових технологій на ринку банківських послуг в Україні залежно від оцінок критичності та необхідності реалізації глибинних змін — інерційний, або еволюційний, і цільовий, або форсований.

За оцінками Українського інституту майбутнього, інерційним (еволюційним) сценарієм передбачається продовження інерційної тенденції минулого, коли були визнані неперіоритетними фінансові технології і цифровізація ринку банківських послуг і використання людського капіталу. При реалізації такого сценарію банківська система залишиться неефективною, триватимуть трудові міграційні процеси і «відтік мізків», українські банківські послуги не зможуть конкурувати на зовнішньому ринку. НБУ і НКЦПФР здійснюватимуть певні формальні кроки, проте задля суттєвого зростання їх все ж буде недостатнім. Національний ринок фінансових технологій найближчі 10 років буде зростати у середньому на 4 % на рік, що нижче за темпи зростання світової економіки.

Цільовий (форсований) сценарій передбачає перехід українського ринку

фінансових технологій банків протягом 5 років з їх розширенням до 60 %. Він включає:

- 1) «забезпечення верховенства права та усунення інституційних (законодавчих, податкових тощо) бар'єрів, що перешкоджають розвитку ринку фінансових послуг;
- 2) системне державне стимулювання цифровізації всіх підсекторів фінансового сектору економіки;
- 3) ініціацію державою масштабних трансформаційних ініціатив та проектів цифровізації, зокрема на базі сучасних моделей державно-приватного партнерства» [1].

Головною мотивацією НБУ на ринку банківських послуг за цільовим сценарієм розвитку фінансових технологій є спроможність цих технологій істотно збільшувати ефективність і продуктивність банківської діяльності. Сектори, які їх використовують, як свідчать дані Світового банку, BCG, Accenture, зростатимуть у 5 разів більше ніж середні показники. Банківські сервіси, які модернізують із допомогою фінансових технологій, стають ефективнішими і створюють новітні цінності та якості, що часто приводять до повної трансформації попередньої системи ринку фінансових послуг. Результати цільового сценарію загалом приведуть до економічного розвитку, зростання доходів домогосподарств, капіталізації банківського бізнесу, а також надходжень податків і платежів до бюджетів різних рівнів. «Цільовий сценарій формує фокус на національний ринок, а ключові ініціативи — формування у споживачів (бізнес, держава, громадяни) мотивацій, попиту та потреб у цифрових технологіях» [45].

Місія розвитку фінансових технологій на ринку банківських послуг в Україні:

1. Реалізація технологічного стрибку на ринку банківських послуг завдяки переходу від використання до створення новітніх сервісів (електронних

¹ Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=11

транзакцій і даних).

2. Істотне підвищення конкурентоспроможності банків і глобальному вимірі.

3. Забезпечення 10-кратного збільшення обсягу банківського ринку на найближчі 10 років.

4. Створення нових можливостей для банківського бізнесу та його клієнтів, зокрема завдяки:

1) створенню населенням власного бізнесу із використанням своїх знань та цифрових платформ;

2) розвитку та масштабування банківського бізнесу.

Всі ці заходи сприятимуть розвитку фінансових технологій на ринку банківських фінансових послуг України.

.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки:

1. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III не визначено поняття «банківські послуги» і «банківські операції», проте перелік банківських послуг є у ст. 47 цього Закону:

- 1) «залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від юридичних і фізичних осіб;
- 2) відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання;
- 3) послуги з кредитування та розміщення залучених на рахунки коштів та банківських металів на власний ризик» [32].

Функції ринку банківських послуг включають:

- 1) виробництво послуг із задоволенням потреб клієнтів банків;
- 2) подолання асиметрії банківської інформації;
- 3) сприяння розвитку фінансових технологій.

2. На ринку банківських послуг фінансові технології сприяють впровадженню цифрових сервісів у діяльність банків: від взаємодії між учасниками ринку до банківського бізнесу, перехід банківської діяльності з реального у віртуальний світ. Фінансовим технологіям сприяють кіберсистеми, штучний інтелект, великі дані, хмарні обчислення; квантові технології; технології ідентифікації, блокчейн та ін. Фінансові технології на ринку банківських послуг означають інтеграцію цих технологій у банківську діяльність. Така інтеграція сприяє змінам у поведінці учасників ринку банківських послуг, працівників банків і їх клієнтів, досягненню економічних й соціальних завдань більш швидко та якісно.

3. Останні роки український ринок банківських послуг досягнув істотного прогресу щодо реалізації реформ і створив основи для більш надійного майбутнього. Зростання показників банківської діяльності будуть забезпечувати

розвиток національної економіки. Відповідні заходи щодо підвищення продуктивності банківської справи можуть також забезпечити прозорість і розширити доступ до банківського капіталу для компаній і домогосподарств. Фінансові технології дуже радикально змінили усі фінансові відносини на ринку банківських послуг. Найбільш інноваційними банками залишаються також і «ПриватБанк», «АльфаБанк», «Райффайзен банк Аваль», «ОТП Банк», які довгий час відрізняються від інших учасників ринку банківських послуг за наданням інноваційних фінансових сервісів. Найвдалішими прикладами впровадження фінансових технологій у сфері банків України є Приватбанк з системою Приват24 та Універсал Банк з системою Монобанк.

4. У 2023 році ПриватБанк запустив технологію безконтактних платежів Tap to Pay, а Sense Bank і Банк Власний Рахунок запустили свої сервіси, які дозволятимуть одержувати наперед заробітну плату, Райффайзен Банк Україна разом із страховиками розробили продукт зі страхування воєнних ризиків за кредитування бізнесу, Ощадбанк запустив спеціалізовані банківські продукти для ветеранів. 72 % фінтех компаній співпрацює з банками, а 40 % з них вважає їх головними партнерами.

5. Існує два сценарії трансформацій у сфері фінансових технологій на ринку банківських послуг в Україні залежно від оцінок критичності та необхідності реалізації глибинних змін — інерційний, або еволюційний, і цільовий, або форсований. Головна мотивація державних органів-регуляторів на ринку банківських послуг за цільовим сценарієм розвитку – спроможність фінансових технологій істотно нарощувати продуктивність та ефективність банківської діяльності

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беззуб Р. Ю. Проблеми розвитку небанків в Україні. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці*: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 14 квітня 2019 р. С. 57-59.
2. Безпалий Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. С. 44 – 49.
3. Волосович С. В. Краудлендінг у системі FinTech. *Економіка України*. 2018. № 9. С. 74-84.
4. Воробйов , В. В., Майхер , О. О., Корапінка, П. С., Цисельський, В. О., Манджала, А. Д., Беляєв, Ю. В. Вплив діджиталізації і сучасних інформаційних технологій на стійкість банківської системи в умовах воєнного стану. *Академічні візії*. 2024. № 28. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1207>
5. Всеукраїнська громадська організацію «Асоціація захисту прав споживачів банківських та страхових послуг». URL: <https://clarity-project.info/edr/38138294>.
6. Гудіма Т. Економіко-правові особливості реалізації грошово-кредитної політики в кризовий період (на прикладі пандемії COVID19). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 70-75. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.11>
7. Довгань Ж. М. Розвиток банківських екосистем: ризики і перспективи. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 158-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2019_5-6_23
8. Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О. Сучасний стан та перспективи колаборації банків та FinTech. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1(17). С. 190-199.
9. Заєць О.І., Деяк Х.В. Оцінка впливу пандемії Covid-19 на функціонування міжнародного ринку Fintech. *Sciences of Europe*. No 81(2), 2021. С.12-16.

10. Ільчук В. П., Дубина М. В. Проблеми розвитку регіональної системи небанківських фінансових установ. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2010. № 41. С. 5–14.
11. Касян І. Ю. Передумови трансформації банків України у екосистеми. Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці : матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 14 квітня 2019 р. С. 19-23.
12. Каталоги фінтех-компаній України 2021–2024. URL: https://fintechua.org/catalog_2024ua
13. Качула С. В., Коткова А. В. Підвищення ефективності функціонування комерційного банку на фінансовому ринку шляхом мінімізації банківських ризиків. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/9388>
14. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 4(09). С. 127-133.
15. Коваленко Ю. Економіка фінансового сектору: навч. посібник. Ірпінь: УДФСУ, 2021. 392 с.
16. Коваленко Ю.М., Белінська Я.В., Вергелюк Я.В. Теоретико-методологічний концепт інституційних трансформацій на міжнародних і національних ринках криптовалют. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. № 2 (34). С. 174–191. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2\(34\)-174-191](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2(34)-174-191)
17. Коваленко, Ю. Допоміжні фінансові корпорації на ринку цінних паперів України. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2 (2022). С. 117-129.
18. Коваленко Ю. М. Тенденції розвитку FIN TECH на міжнародних і національних фінансових ринках в умовах цифровізації економіки. *Development Trends in Social Science in the Era of Digitalization*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023. С. 64–87. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-292-0-4>
19. Корнєєв В., Белінська Я., Коваленко Ю. Вартісноутворюючі властивості платформної бізнес моделі фінансових корпорацій в умовах

цифровізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. Т. 7. № 7. С. 141-147.
<https://doi.org/10.32782/dees.7-23>

20. Колодізєв О., Лозинська О. Особливості визначення та структуризації ринку фінансових послуг в умовах діджиталізації економіки. *Банківська справа*. 2023. №2. С. 41–57.

21. Краус Н. М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>

22. Кузьменко О. В., Овчаренко В.О. Тенденції розвитку сучасних банківських технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 24. Ч. 2. С. 98-103.

23. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. Михайло Федоров: Цифровізація економіки дозволить досягти мінімум 4% додаткового зростання ВВП на рік. Прес-офіс Міністерства. 02 лютого 2021. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-ekonomiki-dozvolit-dosyagti-minimum-4-dodatkovogo-zrostannya-vvp-na-rik>

24. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua>

25. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

26. Офіційний сайт НКЦПФР. Біржова торгівля стандартизованими товарами повинна бути прозорою та надійною. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nktspfr-birzhova-torhivlia-standartyzovanymy-tovaramy-povynna-but-prozoroiu-ta-nadiinoiu/>

27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/coun>

28. Офіційний сайт "International Wealth". Лучшие украинские финтехстартапы 2023 года. URL: <https://internationalwealth.info/all-aboutfintec/luchshieukrainskiefintehstartapy2023goda/>

29. Підсумки воєнного року. NovaPay перевела рекордну кількість грошей і заплатила на 20% більше податків. URL:

<https://biz.nv.ua/ukr/markets/novapay-pidbila-pidsumki-roku-yak-pracyuvala-kompaniya-ta-yaki-rekordi-vstanovila-pid-chas-viyni-50318324.html>

30. Полях С. С. Методичні засади оцінювання взаємозв'язку між фінансовою залученістю населення і фінансовою стабільністю. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Економічні науки*. 2018. № 2. С. 300-309.

31. Приятельчук, О. А. (2023). Disruption of Financial Technologies: the Emergence of Neo-Banks in the Era of Digital Transformation. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, (39), 152-159. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/993>

32. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

33. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей»: Постанова Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10#Text>

34. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

35. Про споживче кредитування: Закон України від 15.10.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>

36. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

37. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України: Постанова правління Національного банку України №324 від 06.09.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07#Text>

38. Про страхування: Закон України " від 07.03.1921 № 85/96-ВР із змінами і доповненнями . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

39. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки

40. Про фінансові послуги і фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
41. Реверчук С.К., Творидло Л.І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. №179. С. 12 -18.
42. Рисін, В., Мамчук, А., Печенко, Р. Впровадження технології блокчейну у контексті підвищення ефективності та безпеки діяльності банків. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 5 (05). С. 109-114. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-19>
43. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *БізнесІнформ*. 2018. № 10. С. 327-334.
44. Степаненко О. П. Перспективні напрями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки. Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: В. К. Галіцин (голов. ред.) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2017. № 93. С. 120-131
45. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=11
46. Ткачук Н. Діджиталізація фінансово-економічної сфери в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. №3. С. 18 – 28.
47. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html?fbclid=IwAR3-PesXJJWmFs5XPXHF1yHQ99JBYi9A9IAgcm5KSIvc_pjUWo5rW8L_eKE#6-2-1
48. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/>
49. Унінець-Ходаківська В. П. Цифрова трансформація ринку фінансових послуг в контексті розвитку FINTECH-індустрії. *Наукові перспективи*. 202. № 10 (28). С. 208 – 218.

50. Частка власників криптовалюти в Україні – найбільша у світі. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/13/infografika/finansy/chastka-vlasnykiv-kryptovalyutyukrayini-najbilsha-sviti>
51. Шірінян Е. А. Розвиток ринку банківських фінансових послуг в Україні: дис. доктора філософії; 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Ірпінь, ДПУ, 2024. 196 с.
52. Шірінян Е., Шірінян А. Банківська екосистема: новий понятійний апарат банківської науки. Облік і фінанси. 2022, 2(96), С. 82-90.
53. Шірінян А. С., Шірінян Е. А. Детермінанти ефективності функціонування ринку банківських послуг для держави. Ефективна економіка. 2020. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/11.pdf.
54. Цифрова адженда України. Концептуальні засади. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
55. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Керівник проекту, автор доповіді – Ольга Пищуліна. Київ, жовтень 2020р.
56. Халатур, С., Масюк, Ю., Заїка, К. Фінансовий інжиніринг в процесі управління активними операціями комерційного банку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 14-18. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.10-3>
57. Ходаківська В. П., Данілов О. Д. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. 501 с.
58. Фінансова фортеця України. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=11
59. Як працює український ринок криптовалют і що за неї можна придбати. URL: <https://juscutum.com/tpost/4jj8r6ij71-yak-pratsyu-ukranskii-rinok-kryptovalyut>
60. Citi Group. URL: <https://www.citigroup.com/citi/about/countries-and-jurisdictions/ukraine.html>
61. Dratva, R. Is open banking driving the financial industry towards a true electronic market? *Electron. Mark.* 2020, 30, 65-67.

62. Khanboubi, F., Boulmakoul, A. (2019) Digital transformation in the banking sector: Surveys exploration and analytics. *Int. J. Inf. Syst. Chang. Manag.*, 11, 93-127.
63. Pulse of Fintech 2022 KPMG. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/02/pulse-of-fintech-h2-21.pdf>
64. The Global Covid-19 FinTech Market Rapid Assessment Study. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Covid19_FinTech_Market_Rapid_Assessment_Study_2020.pdf
65. The International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en>
66. The Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/>
67. The World Trade Organization. General agreement on trade in services. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_017#n76
68. UKRAINIAN BUSINESS AWARD. URL: <https://uba.top/onlinebank/>
69. Ukraine open for business. URL: <https://open4business.com.ua/ukrayina-posila-chetverte-misce-sered-najbilsh-druzhnih-do-kryptovalyut-krayin/>
70. Wikipedia. Non-bank financial institution. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Non-bank_financial_institution

ДОДАТКИ

Основні принципи цифровізації економіки України, які визначають її авангардний характер

Принципи	Зміст
Доступність	Цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянину рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Реалізація даного принципу можлива за наявності консолідаційних зусиль політиків, органів, державної влади, бізнесу, громадськості. Усунення бар'єрів – основний фактор розширення доступу до глобального інформаційного середовища та знань.
Націленість	Цифровізація має бути спрямована на створення переваг (вигід) у різноманітних аспектах повсякденного життя.
Точка росту	Цифровізація – це механізм (платформа) економічного зростання завдяки приросту ефективності та збільшенню продуктивності від використання цифрових технологій. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи і програми, які стосуються цифровізації, будуть повністю інтегровані в національні та регіональні стратегії і програми розвитку. Ключова мета даного принципу – досягти “цифрової” трансформації існуючих галузей економіки, сфер діяльності, їх нової якості й властивосте
Свобода друку, інформації. Незалежність. Різнманітність засобів масової інформації	Цифровізація України має сприяти розвитку інформаційного суспільства, ЗМІ, креативного середовища та креативного ринку тощо. При побудові відкритого інформаційного суспільства визначна роль відводиться створенню, поширенню і збереженню змістовної частини, тобто контенту на різних мовах та форматах із належним визнанням прав авторів. Створення контенту, насамперед українського, відповідно до національних або регіональних потреб, має сприяти соціальному, культурному та економічному розвитку, зміцненню інформаційного суспільства. Свобода шукати, одержувати, передавати і використовувати інформацію для створення, накопичення й поширення знань є ключовим фактором здорового розвитку інформаційного суспільства.
Відкритість та співробітництво	Цифровізація” України має орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС, входження України в європейський і світовий ринок електронної комерції та послуг, банківської і біржової діяльності і т.д., співробітництво та взаємодію на регіональних ринках. Саме “цифровізація” повинна допомогти Україні інтегруватися з європейськими та глобальними системами, бо саме глобалізація і є результатом розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій.
Стандартизація	Стандарти посилюють конкуренцію, дозволяють знизити витрати і вартість продукції, гарантують сумісність, підтримку якості, збільшують ВВП країни. Розробка і використання відкритих, функціонально сумісних недискримінаційних стандартів є базовим елементом розвитку та поширення цифрових технологій. Побудова цифрових систем, орієнтованих на бізнес і відкритий ринок, на “внутрішніх” стандартах неприпустима. Системи електронної

		комерції, біржових і фінансових ринків тощо мають дотримуватися міжнародних та європейських стандартів
Довіра та безпека		Зміцнення довіри, включаючи інформаційну безпеку, кібербезпеку, захист конфіденційності персональної інформації, недоторканності особистого життя та прав користувачів ІКТ, є передумовою одночасного розвитку та безпеки “цифровізації”. Необхідність сформулювати, розвивати і впроваджувати національну культуру кібербезпеки є ключовою діяльністю на шляху боротьби України із кібер-злочинністю.
Сфокусованість та комплексність		Державне управління та політикум мають відігравати провідну роль у розробці, просуванні, впровадженні всеосяжних національних “цифрових” стратегій. Державне управління має зосередитися на знятті бар’єрів на шляху до “цифровізації” країни, корегуванні вад ринкових механізмів, підтримці добросовісної конкуренції, залученні інвестицій, розвитку “цифрової” інфраструктури та “цифрової” економіки з метою досягнення національних пріоритетів

Джерело: складено на основі [20]

Основні цифрові технології на ринку фінансових послуг

Вид продукту/послуги	Загальна характеристика
FinTech	Технологічні проекти в сфері фінансових сервісів, що вважаються одним з найперспективніших (атому затребуваних) напрямків для стартапів, незважаючи на складності держрегулювання, з якими доводиться зіштовхуватись, працюючи за цим напрямком. Існує два основних види продуктів на базі FinTech. Перший, досить давно представлений на ринку, забезпечує софт і послуги фінансових сервісів, тобто використовує модель B2B. Другий, активно розвивається останнім часом, орієнтований на кінцевого споживача, тобто охоплює ринок B2C, і прагне виконати вкрай амбітне завдання – скласти конкуренцію традиційним постачальникам фінансових послуг в боротьбі за масового клієнта
LegalTech	Цифрові технології в юридичній сфері бізнесу, що спеціалізується на інформаційно-технологічному обслуговуванні професійної юридичної діяльності, а з кінця 2000-х років – і на наданні споживачам юридичних послуг з використанням інформаційних технологій. В останньому випадку може мати місце on-line-посередництво між замовником та юридичною фірмою або надання інструментів для юридичної самообслуговування, що виключають необхідність звернення до професійних юристів. Крім того, можна говорити про рух legal tech, метою якого є перегляд традиційних поглядів на вирішення юридичних питань шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій в сфері правових послуг
InsurTech	InsurTech (сфера новітніх страхових технологій) відведено велике місце на фінансово-технологічній арені. Insurtech – це впровадження інноваційних рішень, покликаних максимізувати ефективність використання нових технологій на страховому ринку. Insurtech – це з'єднання і взаємопроникнення традиційного поняття страхування з новітніми технологіями за аналогією з поняттям Fintech. InsurTech дає можливість змінити “правила гри” для страховиків, дозволяючи впроваджувати інновації, підвищувати актуальність пропозицій і зростати. InsurTech отримує фінансування поряд з інвестиціями в FinTech-сектор. Великі можливості InsurTech приховуються не в тому, щоб надати існуючим страховим продуктам цифрову форму, а в тому, щоб докорінно змінити продукт або процес укладення договору на його надання з метою – на порядок поліпшити якість обслуговування клієнта.

Джерело: складено на основі [20]

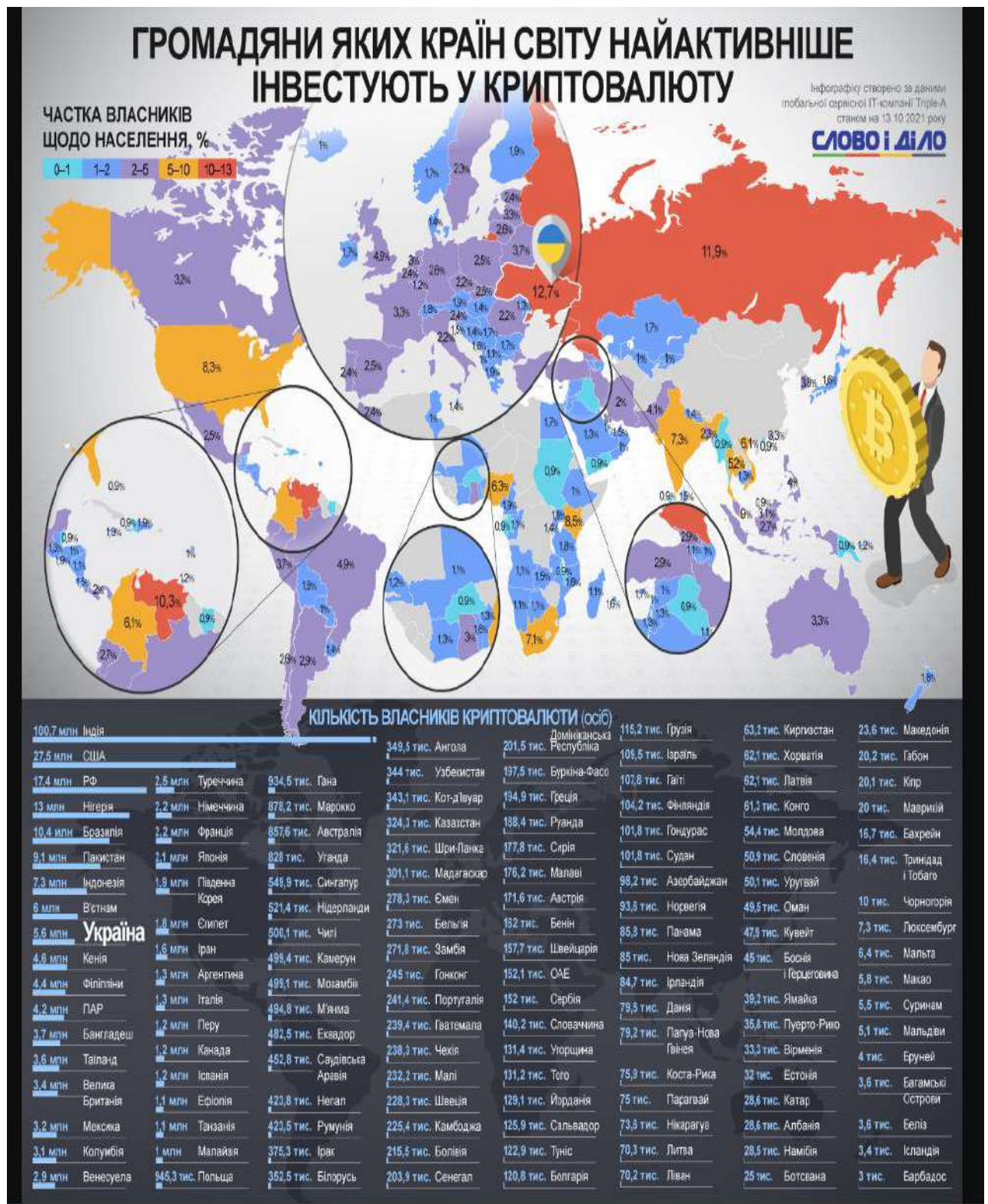
Цифрові продукти та послуги як інноваційні тренди сучасного ринку фінансових послуг

Вид продукту/ послуги	Загальна характеристика
<i>BlockChain</i>	В перекладі з англ. “blockchain” або “block chain” – вибудований за певними правилами безперервний послідовний ланцюжок блоків, що містять інформацію. Але краще давати визначення виходячи з призначення технології блокчейн. Блокчейн був спроектований в рамках вирішення цілком конкретного завдання, а саме – як побудувати децентралізовану (без єдиного центру управління) фінансову систему, коректність роботи якої могла б перевірити будь-яка людина. Виходячи з цього, можна визначити блокчейн як спосіб зберігання і узгодження бази даних, копія якої є у кожного учасника.
<i>Digital marketing</i>	Це використання різних способів просування продукту в широкі маси з використанням цифрових каналів. Digital Marketing – це сукупність інструментів просування, при яких задіяні цифрові канали. Він не тотожний інтернет-маркетингу, оскільки включає в себе такі канали, як телебачення, радіо і навіть зовнішня реклама. Інтернет-маркетинг еволюціонував в цифровий (digital) маркетинг, в якому використовуються комплексні методи on-line-стратегії, розробки сайтів та мобільних додатків, креативу і копірайтингу, контекстної реклами і SMM, а також інших інтерактивних продуктів. Найбільш популярні форми цифрових каналів: пошукове просування; контекстна і тизерна реклама; медійна і банерна; просування в соціальних медіа і блогах; створення мобільних додатків для смартфонів, планшетів та інших носіїв; вірусна реклама.
<i>CRM&BPM</i>	CRM – система для продажу: готові процеси для управління всіма типами угод. Bpm’online CRM об’єднує можливості системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та системи управління бізнес-процесами (BPM). Це перше прикладне рішення, розроблене на платформі bpm’online.
<i>Grid технології</i>	Grid обчислення – це географічно розподілена інфраструктура, яка об’єднує множину різних типів, доступ до яких користувач може отримати з будь-якої точки, незалежно від місця їх розміщення. Grid надає колективний розподілений режим доступу до ресурсів і до зв’язаних з ними послугами в рамках глобально-розподілених організацій (підприємства

	які спільно використовують глобальні ресурси, бази даних, спеціалізоване програмне забезпечення).
<i>Digital-страхування</i>	Digital стратегія в страхуванні – це не лише Інтернет-продажі, а трансформації всього бізнесу в напрямі роботи з електронним полісом. Digital-страхування дозволяє страховим компаніям знизити витрати, підвищити швидкість обслуговування клієнтів. Споживачі мають можливість отримати своєчасні оновлення щодо змін у страховій політиці компанії. Діджиталізація забезпечує стандартизацію і покращує якість відповідей і послуг, що надаються. Значною перевагою Digital-страхування є присутність соціальних мереж, що сприяє поліпшенню якості обслуговування та налагодженні тісного зв'язку між страховою компанією та клієнтом. Суттєвою перевагою Digital-страхування є зменшення ймовірності шахрайства й підвищення безпеки страхових операцій. Адже за умови придбання поліса через страхового посередника є ризик не внесення останнім страхової премії та, як наслідок, договір страхування не вступає в силу. Швидкість обробки даних та врегулювання претензій – ще одна перевага Digital-страхування. Адаптація до цифрового формату має позитивне значення як для страховика, так і для клієнта. Адже всі етапи страхування, починаючи від подання заяви і закінчуючи врегулюванням претензій, проходять значно швидше. Застосування хмарних платформ зменшує ймовірність допущення помилок, а сам процес стає відкритим й дає можливість прослідкувати стан врегулювання претензій. Крім того, впровадження хмарних платформ забезпечують страховим компаніям більшу швидкість, гнучкість і масштабованість, покращують реагування і дозволяють оптимізувати процеси.

Джерело: складено на основі [20]

Громадяни яких країн світу найактивніше інвестують у криптовалюту

Джерело: [37]

Дані щодо українського фінтеху у 2021 році

Meteocontrol AI. Платформа для страхування фермерів на основі супутникових даних та авторських алгоритмів.

Fintellec. Фінансовий супер інструмент для малих креативних і IT агенцій.

elKYC. B2b SaaS, що допомагає верифікувати й онбордити клієнтів за лічені хвилини.

Checki. Розпізнавання мовлення та зворотній зв'язок по кожному чеку вашого бізнесу.

Фінтех-стартапи, які раніше отримали фінансування від Українського фонду стартапів і в 2021 році залучили додаткові інвестиції

upSWOT. Підвищення ефективності продажів, спрямованих на МСБ з безперервним моніторингом та інсайтами з 117 альтернативних джерел даних. Залучив \$4,9 млн в seed-раунді, в якому прийняли участь Common Ocean, CFV Ventures, SpeedUp Group та інші.

FINMAP. Онлайн-сервіс для фінансового обліку в малому та мікро-бізнесі. Найпростіший спосіб зрозуміти де прибуток, на що бізнес витрачає забагато та спрогнозувати обіг коштів, щоб не потрапити в касовий розрив. Залучив інвестиції від українських та європейських інвесторів: Startup Wise Guys, BRISE Capital, Sigma Software Labs, Inspirium та інших. Точна сума не розголошується.

Djooky. Музична торгівельна платформа, яка надає артистам доступ до глобальної спільноти інвесторів, а інвесторам можливість торгувати новим класом активів. Іншими словами міст між музичним та фінансовим світом. Точна сума та інвестори не розголошуються.

Карта української фінтех-екосистеми

Cybersecurity / Anti-fraud

RegTech

Ecosystem

Personal finance /
Wealth management

LegalTech

Media

FINANCIAL CLUB

Digital / Neobanks / Chatbots

monobank | Universal Bank

Mobile wallets

InsurTech

Ensūria

Eurocomisar

Marketplace

infocus

legal nodes

Digital comparison tools

finance.ua

Crowdfunding

ВЕЛИКА ІДЕЯ

Fintech Investment

